

Warszawa, dnia 9 kwietnia 2018 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowania przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

Parafuje: **Piotr Wawrzyk**
Podsekretarz Stanu
Pan Minister P. Wawrzyk

elektronicznie do członków Zespołu

SPRAWOZDANIE

**z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka,
które odbyło się w dniu 29 marca 2018 r.**

W dniu 29 marca 2018 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

Spotkaniu przewodniczyła Pani Justyna Chrzanowska, Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej Przewodnicząca lub Pełnomocnik). W spotkaniu uczestniczył Pan Minister Piotr Wawrzyk.

I. Otwarcie posiedzenia

Pan Minister Piotr Wawrzyk przywitał uczestników spotkania i podkreślił znaczenie Zespołu w kwestii wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej ETPCz lub Trybunał) oraz dla Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Zaznaczył, że Ministerstwo Spraw Zagranicznych odpowiada za wizerunek Polski na arenie międzynarodowej oraz dba o współpracę z innymi resortami, aby istotne dla obywateli rozstrzygnięcia Trybunału były wdrażane. Ze względu na 25-lecie podpisania Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej Konwencja) przez Polskę, Minister zapowiedział szereg wydarzeń organizowanych w związku z tą rocznicą między innymi przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Edukacji Narodowej i Ministerstwo Sprawiedliwości, które mają na celu promowanie Konwencji w kraju i za granicą. Najważniejszym z nich jest planowany przyjazd Prezesa Trybunału do Polski.

Posiedzenie otworzyła Pani Justyna Chrzanowska, która poinformowała, że w dniach 22-23 marca 2018 r. odbyło się seminarium w Kopenhadze dotyczące nadużywania przymusu bezpośredniego m.in. przez Policję. Z uwagi na to, iż tematyka seminarium jest bliska członkom Zespołu, szczególnie przedstawicielom Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), którzy przygotowywali niedawno informację dotyczące grupy spraw *Dzwonkowski*

p. Polsce, Przewodnicząca poprosiła o krótką informację z jego przebiegu przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości (dalej MS), którzy wzięli w nim udział.

Pan sędzia Paweł Kaczor z MS poinformował, że seminarium *Combating torture during police-custody and pre-trial detention* dotyczące zwalczania tortur, zorganizowane zostało przez Danię w ramach duńskiego przewodnictwa w Komitecie Ministrów Rady Europy (dalej KM). Dla Danii kwestia przeciwdziałania torturom ma bardzo istotne znaczenie. Według organizatorów seminarium problem tortur czy poniżającego i niehumanitarnego traktowania, występuje najczęściej w pierwszym minutach, godzinach, dniach zatrzymania przez policję, oraz w pierwszych dniach tymczasowego aresztowania. Wyniki badań potwierdzają, że właśnie wtedy dochodzi do największej liczby aktów przemocy. W ramach seminarium odbyły się dwie sesje robocze. Pierwsza dotyczyła wdrażania prawnych i procesowych gwarancji zapobiegających torturom, druga dotyczyła policyjnych czynności podczas pierwszych godzin przesłuchania osoby zatrzymanej. Głównym założeniem seminarium było wypracowanie przez przewodnictwo duńskie rodzaju przewodnika, tzw. katalogu najlepszych praktyk w zakresie zwalczania tortur. W seminarium uczestniczyło ok. 60 przedstawicieli krajów członkowskich Rady Europy. Strona duńska zobowiązała się sporządzić po seminarium dokument dotyczący dobrych praktyk.

II. Informacje na temat prac nad projektem Deklaracji Kopenhaskiej

Pani Eliza Suchożebrska, przedstawicielka MSZ, zaprezentowała stan prac nad Deklaracją Kopenhaską, która ma być przyjęta podczas konferencji organizowanej przez duńskie przewodnictwo w Komitecie Ministrów Rady Europy w dniach 11-13 kwietnia 2018 r., dotyczącej dalszej reformy systemu Konwencji. Projekt deklaracji, który nie jest jeszcze ostateczny, został przekazany przez MSZ ministerstwom.

Przypomniane zostało, że od 2010 r. do chwili obecnej miały miejsce już cztery konferencje reformujące (w Interlaken, Izmirze, Brighton i Brukseli). W 2016 r. przyjęty został ponadto *Raport Rady Europy na temat długoterminowej przyszłości systemu Konwencji*. Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, w 2019 r. Komitet Ministrów RE ma rozpocząć refleksję nad efektami dotychczasowych działań i ocenić, czy są one wystarczające, czy też wymagane są dalsze reformy, np. rewizja Konwencji. W ramach przygotowań do tej ewaluacji, przewodnictwo duńskie zaproponowało kolejne spotkanie, na którym państwa Rady Europy zastanawiać się będą, jakie dalsze działania są jeszcze potrzebne, aby system Konwencji sprawnie funkcjonował.

Przedstawicielka MSZ odnotowała duży postęp w usprawnianiu funkcjonowania Trybunału. Jeszcze w 2010 r. przed Trybunałem zawisłych było 140 tys. spraw, obecnie jest ich ok. 56 tys. Doszło do usprawnienia procedur, między innymi poprzez bardziej skuteczne rozpatrywanie przez Trybunał skarg niedopuszczalnych w składach jednego sędziego. Trybunał wprowadził też wiele usprawnień przy rozpatrywaniu skarg repetytywnych, które z reguły rozstrzygane są w trybie uproszczonym (w formie ugód lub deklaracji jednostronnych). Obecnie głównym wyzwaniem, przed jakim stoi Trybunał, jest zaległość ok. 26 tysięcy spraw izbowych, które nie są repetytywne i mogą podnosić nowe, złożone zagadnienia prawne. Ponieważ wymagają one dłuższego czasu na rozpatrzenie, postęp w likwidowaniu tych zaległości może być powolny, zwłaszcza że obecnie Trybunał wydaje ok. 2 tysiące rozstrzygnięć w ciągu roku.

Projekt Deklaracji Kopenhaskiej nie jest rewolucyjny. Stanowi bardziej podsumowanie i wsparcie pewnych zachodzących już tendencji w funkcjonowaniu Trybunału. System Konwencji w ujęciu Deklaracji Kopenhaskiej to system oparty na zasadzie tzw. wspólnej odpowiedzialności (*shared responsibility*) i równowagi, w którym nie tylko Trybunał, ale również państwa-strony Konwencji ponoszą odpowiedzialność za prawidłowe funkcjonowanie Konwencji. Projekt kładzie

duży nacisk na implementację krajową Konwencji i tworzenie przez państwa skutecznych krajowych środków odwoławczych. Wiele miejsca poświęca się zasadzie subsydiarności, która jest ujęta jako odpowiedzialność państw za zapewnienie praw i wolności zapisanych w Konwencji. Trybunał dba zaś o to, by wszystkie gwarancje Konwencji były przestrzegane na poziomie krajowym i zapewnia ochronę w razie ich naruszenia, gdy środki krajowe okażą się nieskuteczne. Zalecenia Konwencji kierowane wobec państw dotyczą m.in. weryfikowania zgodności prawa i praktyki z Konwencją i włączania parlamentów krajowych w ten proces, a także nadawania wysokiego priorytetu szkoleniom dotyczącym Konwencji, zwłaszcza dla sędziów i urzędników oraz innych funkcjonariuszy publicznych, tak by nabywali oni lepsze umiejętności w zakresie stosowania Konwencji i krajowych środków odwoławczych. Zachęca się także do upowszechniania standardów Konwencji oraz tłumaczenia wyroków Trybunału i innych materiałów na języki krajowe.

Drugim kluczowym aspektem podkreślanym w Deklaracji jest poprawianie przez państwa swych zdolności do skutecznego wykonywania wyroków Trybunału. Państwa powinny nadawać wykonywaniu wyroków Trybunału szczególny priorytet. Deklaracja nawiązuje też do procedur, które są przewidziane w art. 46 ust. 3-5 Konwencji w wypadkach naruszenia przez państwa obowiązku wykonywania wyroków Trybunału.

W Deklaracji podkreśla się ponadto, że rola Trybunału nie polega na pełnieniu funkcji sądu czwartej instancji, tj. na prowadzeniu od nowa postępowania dowodowego bądź korygowania interpretacji prawa krajowego przez sądy krajowe (choć skarżący często tak właśnie traktują Trybunał). Deklaracja przypomina także o doktrynie Trybunału dotyczącej tzw. marginesu oceny państwa przy stosowaniu Konwencji. Projekt podkreśla też, że Trybunał uznaje rolę władz krajowych, przede wszystkim sądów, w procesie ważenia praw (*balancing excersice*). W Deklaracji przypomina się tę zasadę, wypracowaną przez Trybunał, w świetle której jeśli na poziomie krajowym sprawa została zbadana i rozważona prawidłowo z uwzględnieniem kryteriów wynikających z Konwencji i orzecznictwa Trybunału, Trybunał z reguły respektuje oceny i decyzje organów państwa. Przedstawicielka MSZ zasugerowała, by przyjrzeć się szczególnie uważnie temu aspektowi pod kątem poprawiania szkoleń dla urzędników, sędziów i innych funkcjonariuszy i poprawiania ich umiejętności przeprowadzania w praktyce procesu ważenia praw i oceny proporcjonalności ingerencji w zgodzie z Konwencją, a także umiejętności odpowiedniego formułowania uzasadnienia ich decyzji i orzeczeń, z uwzględnieniem tych aspektów. Mogłoby to zapobiegać skargom z Polski lub stwierdzeniom naruszeń przez Trybunał.

Przedstawicielka MSZ zwróciła też uwagę na nowy aspekt, nad którym zastanawiają się obecnie państwa członkowskie i Komitet Ministrów RE, a mianowicie, w jaki sposób należałoby podejść do sytuacji, gdy państwo nie wykona wyroku pilotażowego i wiele podobnych spraw nadal jest kierowanych do Trybunału. Sytuacja ta wystąpiła niedawno ze szczególną ostrością w precedensowej sprawie *Burmych i Inni p. Ukrainie* (skarga nr 46852/13 i in., wyrok z dnia 12 października 2017 r.). W wyroku tym Trybunał skreślił ponad 12 tysięcy repetytywnych skarg przeciwko Ukrainie, uznając że nie wykonała ona wyroku w sprawie *Ivanov p. Ukraine* (skarga nr 40450/04), który nakazywał usunięcie systemowego problemu braku egzekucji orzeczeń krajowych. Trybunał stwierdził, że rozpatrywanie przez niego tysięcy podobnych spraw jedynie w celu zasądzenia zadośćuczynienia dla skarżących stanowi zbyt duże obciążenie dla jego ograniczonych zasobów, a nie przyczynia się do żadnego postępu w wykonywaniu przez Ukrainę wyroku *Ivanov* na poziomie krajowym. Z tego względu Trybunał przesłał wszystkie zawiste sprawy do Komitetu Ministrów w celu dopilnowania, by Ukraina stworzyła odpowiednie środki w kraju, umożliwiające rozwiązanie problemu w sposób generalny, usunięcie jego źródeł i przyjęcie środków naprawczych, a także wypłacenie rekompensat dla skarżących. Sprawa ta zasługuje na uwagę, nie można bowiem wykluczyć, że Trybunał może podobnie rozstrzygać również w innych

sprawach repetytywnych, co z kolei może się wiązać z koniecznością tworzenia nowych mechanizmów rozstrzygania i rekompensowania takich skarg na poziomie krajowym.

III. Informacja na temat rezultatów prac grup roboczych w sprawach: Potomska i Potomski p. Polsce (skarga nr 33949/05, wyrok z dnia 29 marca 2011 r.) oraz Al Nashiri p. Polsce (skarga nr 28761/11, wyrok z dnia 24 lipca 2014 r.) i Abu Zubaydah p. Polsce (skarga nr 7511/13, wyrok z dnia 24 lipca 2014 r.)

Przewodnicząca poinformowała, że w marcu odbyły się dwa posiedzenia grup roboczych w celu wypracowania rozwiązań dotyczących wdrożenia powyższych wyroków Trybunału.

W dniu 7 marca 2018 r. odbyło się posiedzenie grupy roboczej w sprawie *Potomska i Potomski p. Polsce*, które miało na celu omówienie wykonania środków indywidualnych. Wzięli w nim udział przedstawiciele Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej MKiDN) oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Przewodnicząca zaznaczyła, że wyrok ten pozostaje w egzekucji bardzo długo - od 2011 r., a nie zostały wdrożone ani środki indywidualne, ani generalne. Szczególnie istotne jest wykonanie środków indywidualnych z uwagi na fakt, iż przedmiotem sprawy jest działka zakupiona przez skarżących, na której znajduje się zabytkowy cmentarz żydowski. W związku z tym na skarżących ciążyą pewne obowiązki związane z zachowaniem tego zabytku, nie mogą oni też korzystać z nieruchomości w takim stopniu, jak to planowali.

MSZ liczyło na wykonanie wyroku w zakresie środków indywidualnych, tj. wykupienia cmentarza przez powiat. Starosta stwierdził jednak, że jest niewłaściwy w tej sprawie, a sprawa została przekazana do wojewody, który następnie ponownie przekazał ją do MKiDN.

Pan Dariusz Jankowski, przedstawiciel Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, poinformował, że MKiDN podjęło działania w celu nabycia przedmiotowej nieruchomości przez starostę. Działka ma zostać zakupiona przez starostę, ponieważ to powiat docelowo będzie użytkownikiem/posiadaczem tej działki. W sprawie tej MKiDN współpracuje z MSWiA, który ma wpływ na wojewodę uczestniczącego w tej procedurze oraz w pewnym stopniu na starostę.

Przewodnicząca zapytała czy MKiDN zabezpieczyło środki finansowe na ten cel oraz czy nabycie nastąpi jeszcze w tym roku. Sprawa, ze względu na przedmiot nabycia, może wzbudzać zainteresowanie opinii publicznej, dlatego ważne jest nabycie działki jeszcze w tym roku. Przedstawiciel MKiDN poinformował, że cena nabycia tej działki wynosi 56 tys. złotych, a więc z zabezpieczeniem tej sumy nie powinno być trudności. Zaznaczył, że MKiDN będzie dążył do tego, aby sprawa ta została rozwiązana jeszcze w tym roku.

Przewodnicząca zapowiedziała, że sprawa będzie ponownie omawiana w następnym Zespole w czerwcu 2018 r. Poprosiła MKiDN o przyspieszoną refleksję nad nowelizacją ustawy *o ochronie zabytków*, czyli wykonaniem środków generalnych, nad którą prace już trwają. MSZ chciałaby przekazać KM przynajmniej założenia tej ustawy.

Przewodnicząca poinformowała, że w sprawie tzw. więzień CIA w dniu 27 marca 2018 r. odbyło się spotkanie grupy roboczej, podczas którego omawiano kwestie związane z wykonaniem środków generalnych w przedmiotowych wyrokach. Podczas posiedzenia skoncentrowano się na stwierdzonym przez Trybunał w wyrokach naruszeniu art. 38 Konwencji przez Polskę, dotyczącym obowiązku współpracy z Trybunałem w trakcie toczącego się postępowania, z powodu nieprzekazania Trybunałowi pewnych dokumentów dotyczących postępowania. Należy zaznaczyć, że dokumenty te, mające charakter niejawnny, zostały

przygotowane i zawieszone na rozprawę do Trybunału. MSZ oferował również sędziom Trybunału zapoznanie się z dokumentami w kancelarii tajnej Stałego Przedstawicielstwa RP w Strasburgu, bądź w Polsce. Rząd nie zdecydował się jednak zostawić tych dokumentów Trybunałowi, ponieważ ten nie dysponował wtedy żadną procedurą dotyczącą ochrony dokumentów niejawnych pozostawionych w Trybunale. W związku z tym Trybunał stwierdził naruszenie art. 38 Konwencji i na Polsce spoczywa pozytywny obowiązek wykonania wyroku w tym aspekcie.

Rozważając, jakie przepisy należy zmienić, aby wykonać ten obowiązek, MSZ zwróciło się do MS zapytaniem, czy należałoby zmienić przepisy kodeksu postępowania karnego, jednak MS nie stwierdziło takiej konieczności. MSZ zwróciło się zatem o opinię do Doradczego Komitetu Prawnego przy Ministrze Spraw Zagranicznych. W tej sprawie Pani profesor Małgorzata Wąsek-Wiaderek sporządziła opinię dotyczącą implementacji wyroku w sprawach *Al Nashiri* i *Abu Zubaydah* w aspekcie naruszenia art. 38 Konwencji, która została następnie przyjęta przez Doradczy Komitet Prawny. Ponadto Przewodnicząca poinformowała, że Stały Komitet Europejskiego Trybunał Praw Człowieka ds. regulaminowych opracował w dniu 31 stycznia 2018 r. raport *Report on the treatment of classified documents*, dotyczący postępowania i przechowywania przez Trybunał dokumentów uznanych przez państwa-strony za niejawne/wrażliwe, jednak opinia Doradczego Komitetu Prawnego nie mogła uwzględnić ww. raportu z uwagi na jej wcześniejsze przygotowanie.

Opinia Doradczego Komitetu Prawnego wskazywała na dwa możliwe sposoby wykonania wyroku w sprawach *Al Nashiri* i *Abu Zubaydah* w omawianym aspekcie: zmiana przepisów ustawy o ochronie informacji niejawnych lub działania na polu międzynarodowym (np. w formie umowy).

Z uwagi na raport ETPCz grupa robocza zdecydowała, że do 5 kwietnia 2018 r. podmioty, które uczestniczą w jej pracach, tj. Ministerstwo Sprawiedliwości, Prokuratura Krajowa, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Ministerstwo Obrony Narodowej, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, mogą zgłosić swoje uwagi do ww. raportu, które zostaną przekazane Trybunałowi przez MSZ. Przewodnicząca zaznaczyła, że Trybunał, ze względu na swoją autonomię, nie musi przekazanych mu przez państwa członkowskie uwag uwzględniać.

W ramach prac grupy roboczej nadal będzie trwała refleksja nad ewentualną zmianą ustawy o ochronie informacji niejawnych, jednak w pierwszej kolejności musi nastąpić rozwój uregulowań w Regulaminie Trybunału i ewentualnie wtedy należy przystąpić do prac nad zmianą ustawy. Natomiast pomysł Doradczego Komitetu Prawnego zawarcia umowy międzynarodowej może być, jak zaznaczyła Przewodnicząca, bardzo trudny do zrealizowania. Umowa musiała by być zwarta z Radą Europy, a negocjowanie i zawarcie umowy przez 47 państw jest procesem długotrwałym. Trudno będzie też znaleźć sojuszników w ramach Komitetu Ministrów dla zawarcia takiej umowy. Dlatego koncepcja umowy wydaje się mieć charakter akademicki. Istotne jest w jaki sposób ETPCz ureguje kwestie postępowania z dokumentami niejawnymi, a polskie przepisy powinny być skorelowane z przyjętymi przez Trybunał rozwiązaniami.

IV. Informacja na temat działań podejmowanych przez resorty w celu upowszechniania standardów Trybunału – referuje: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Pan dr hab. Roman Sławeta z Departamentu Nauki Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dalej: MNiSW) zwrócił uwagę na zagadnienia form biotycznych, początku i zakończenia życia i eutanazji, co do których Trybunał konsekwentnie posługuje się formułą, że w tych kwestiach, gdzie nie ma konsensusu, obowiązuje margines swobody oceny, czyli swoboda działania państw członkowskich. W tym kontekście przywołał art. 2 Konwencji, który mówi

o prawie do życia, ale nie gwarantuje prawa do śmierci, jednocześnie podkreślając, że Trybunał nie wyklucza, że tego rodzaju prawa nie mogą być regulowane innymi przepisami Konwencji np. przez art. 8 (prawo do prywatności).

Minister Jarosław Gowin powołał Zespół doradczy ds. ochrony praw człowieka w kontekście rozwoju nauk biologicznych i medycznych. Zespół ten współpracuje z innymi resortami i instytucjami m.in. z MS, Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich, Kancelarią Prezydenta RP. Zespół został podzielony na dwie sekcje: ochrony zdrowia oraz nauki i innowacyjności. Zadaniem Zespołu jest identyfikowanie aktualnych problemów w sprawach związanych z ochroną praw człowieka w związku z rozwojem biologii i medycyny, a następnie ustosunkowanie się do nich w formie opinii i raportów, które są przedkładane Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego, wraz z propozycjami założeń do projektów aktów normatywnych. Zadaniem Zespołu jest też inicjowanie i moderowanie debat publicznych uwzględniających istotne implikacje medyczne, społeczne, etyczne i prawne rozwoju nauk biologicznych i medycznych. Przedstawiciel MNiSW zaznaczył, że obecnie brak jest rzetelnej i merytorycznej dyskusji dotyczącej dokonujących się postępów w tych dziedzinach nauki, a jednocześnie stwarzających potencjalne zagrożenie dla ludzkiej godności, tożsamości i integralności.

Zespół dotychczas opracował trzy raporty: dotyczący przedurodzeniowych badań genetycznych, prowadzenia badań naukowych z wykorzystaniem biobanków, oświadczenia *pro futuro* (dotyczącego oświadczenia woli związanej z uporczywą terapią oraz kresem życia).

Przewodnicząca podziękowała za informację MNiSW w kwestii działań podejmowanych w celu upowszechniania standardów Trybunału i, odnosząc się do zacytowanego przez przedstawiciela MNiSW wyroku *Parrillo p. Włochom* (skarga nr 46470/11, wyrok WI z dnia 27 sierpnia 2015 r.), zaznaczyła, że został on przetłumaczony na język polski.

W kontekście tłumaczeń Przewodnicząca zauważyła, że w dniu 27 marca 2018 r. z inicjatywy Rzecznika Praw Obywatelskich zostało podpisane porozumienie w sprawie tłumaczenia orzeczeń ETPCz przez Naczelną Radę Adwokacką, Krajową Izbę Radców Prawnych, Instytut Nauk Prawnych PAN oraz siedem kancelarii prawnych. Równocześnie zaapelowała do przedstawicieli obecnych resortów o to, aby nie powielać tłumaczeń tych samych wyroków Trybunału. Zauważyła, że pomocny w doborze wyroków ETPCz do tłumaczenia może być Załącznik D Raportu z Wykonywania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę, w którym można znaleźć omówienie najważniejszych orzeczeń Trybunału wydanych przeciwko innym państwom w poprzednim roku.

V. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

1. Informacja nt. postępu w realizacji wyroków dotyczących wolności wyrażania opinii ws. grupy *Kurłowicz p. Polsce* (skarga nr 41029/06, wyrok z dnia 22 czerwca 2010 r.) - referuje: **Ministerstwo Sprawiedliwości**

Sędzia Urszula Szafrąńska, Naczelnik Wydziału do spraw Postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w MS przypomniała, że problem wykonania tej grupy wyroków dotyczy art. 212 kodeksu karnego (k.k.) i depenalizacji przestępstwa znieśławienia. Obecnie dyskusja z Sekcją Wykonywania Wyroków dotyczy kwestii, czy pozostawić karę pozbawienia wolności w przypadku przestępstwa kwalifikowanego znieśławienia za pomocą środków masowego przekazu z art. 212 § 2 k.k. Przypomniała, że od czasu wydania orzeczenia przez Trybunał w sprawie *Kurłowicz*, zmienił się stan prawny art. 212 k.k. § 1, tj. wyeliminowano karę

pozbawienia wolności, pozostawiając karę grzywny i ograniczenia wolności, natomiast w art. 212 § 2 k.k. zmniejszono wymiar kary pozbawienia wolności (z dwóch lat do roku pozbawienia wolności). Przy wymierzaniu kar z art. 212 k.k. preferowane są kary nieizolacyjnie.

Ministerstwo przygotowało pisemną odpowiedź na zapytanie Pani Pełnomocnik dotyczące postępów w wykonaniu wyroków, które miało zostać skierowane do MSZ w dniu posiedzenia Zespołu. Działania MS w dalszym ciągu koncentrują się na upowszechnianiu wyroków Trybunału w tej sprawie i standardów konwencyjnych. Szkolenia sędziów i aplikantów będą kontynuowane. Utworzono też instytucję Koordynatorów ds. Praw Człowieka, którzy zostali wyznaczeni spośród sędziów we wszystkich Sądach Okręgowych. Będą oni wspierać sędziów przy sprawach karnych dotyczących praw człowieka zgodnie ze standardami orzecznictwa Trybunału. MS na bieżąco udziela wsparcia tym koordynatorom, wkrótce odbędą się też dla nich szkolenia.

MS gromadzi również dane statystyczne dotyczące korzystania przez sądy z najsurowszej kary z art. 212 § 2 k.k., szczegółowo zapoznając się z wyrokami i uzasadnieniami w tych sprawach. Po analizie tych wyroków, MS stwierdził, że sądy polskie preferują stosowanie kar nieizolacyjnych. Według danych statystycznych za okres 2010-2016, kary pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 212 § 2 k.k. stanowiły zaledwie niewielki procent wszystkich skazań za to przestępstwo. Od czerwca 2016 r. do chwili obecnej wydano 12 orzeczeń skazujących na karę pozbawienia wolności. We wszystkich tych przypadkach kara ta została warunkowo zawieszona. Sprawy te dotyczyły życia prywatnego pokrzywdzonych, skazanymi nie byli dziennikarze, a tematy nie stanowiły przedmiotu zainteresowania społecznego. Czyny te ocierały się o mowę nienawiści i dotyczyły przeważnie zniesławienia w Internecie. Dotyczyły głównie nieprawdziwych twierdzeń oskarżonych co do faktów. MS wskazało, że zniesławiające informacje są obecnie przekazywane zazwyczaj za pomocą środków masowego przekazu, takich jak Internet, portale społecznościowe, a ludzie najczęściej odbierają te informacje jako prawdziwe, stąd skutek zniesławienia jest często nieodwracalny. Internet jest najbardziej powszechnym miejscem zniesławienia, do którego może dojść w bardzo krótkim czasie, a sprawcy czują się bezkarni, co zachęca ich do popełnienia przestępstwa.

MS przeanalizowało także orzecznictwo Trybunału w sprawach polskich dotyczących naruszenia art. 10 Konwencji. Trybunał stwierdził naruszenie art. 10 Konwencji w przypadku zastosowania kary pozbawienia wolności tylko w dwóch sprawach: *Skatka p. Polsce* (skarga nr 43425/98, wyrok z dnia 27 maja 2003 r.) i *Malisiewicz-Gąsior p. Polsce* (skarga nr 43797/98, wyrok z dnia 6 kwietnia 2006 r.) - od tego czasu minęło już kilkanaście lat. Trybunał wydał kilkadziesiąt wyroków w sprawach polskich dotyczących naruszenia art. 10 Konwencji – w tym 23 w sprawach karnych, gdzie w 15 stwierdził naruszenie Konwencji, zaś w 8 naruszenia się nie dopatrywał. MS podkreślił, że kara pozbawienia wolności za przestępstwo zniesławienia nie jest sprawą tylko polską, występuje ona również w innych krajach, np. w Niemczech. Trybunał nie jest konsekwentny w orzeczeniach stwierdzających naruszenie art. 10 Konwencji, jego wyroki nie są jednomyślne. W kontekście brutalizacji debaty publicznej, MS jest za pozostawieniem kary pozbawienia wolności za zniesławienie, jako ostateczny środek reakcji karnej.

Przewodnicząca podziękowała za działania upowszechniające MS. Podkreśliła jednak, że Trybunał nigdzie w sprawach polskich nie wskazywał, że art. 212 k.k. należy usunąć z polskich przepisów karnych. Przychyla się, że w sprawach poważnych zniesławienie powinno być zagrożone sankcją karną. Przewodnicząca wskazała też, że w bazie HUDOC można znaleźć podobne sprawy dotyczące art. 10 Konwencji, niezakomunikowane rządowi, uznane przez Trybunał za niedopuszczalne.

Pan Mirosław Wróblewski, Dyrektor Zespołu Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich (RPO), poprosił o przekazanie odpowiedzi MS na zapytanie Pełnomocnik również Rzecznikowi. RPO ma konsekwentnie odmienne

stanowisko w sprawie wymiaru kar za naruszenie art. 212 k.k. - jest za jego całkowitą depenalizacją. Przedstawiciel RPO zaznaczył powściągliwość orzecznictwa sądów polskich w tej sprawie, ale podkreślił, że tzw. „efekt mrozący” dla debaty, o którym wspomina Trybunał w kontekście art. 10 Konwencji, nie dotyczy tylko dziennikarzy, ale także wypowiedzi internautów. Podkreślił, że warunkowe pozbawienie wolności to wciąż kwestia „potencjalnie wiszącej kary”. RPO zwrócił uwagę na istnienie skuteczniejszych środków natury cywilnoprawnej jako do dochodzenia praw dla osób pokrzywdzonych wypowiedziami zniesławiającymi. Przedstawiciel RPO zapytał, czy odpowiedź MS uwzględnia stanowisko Prokuratora Generalnego (PG) zawarte we wniosku skierowanym w zeszłym roku do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności art. 138 Kodeksu wykroczeń z Konstytucją. PG we wniosku zawarł bardzo szeroką argumentację na temat potrzeby depenalizacji wszystkich czynów tam gdzie istnieją realne środki dochodzenia roszczeń na drodze cywilnoprawnej.

Przewodnicząca potwierdziła, że nie będzie problemu z przekazaniem odpowiedzi MS do RPO, ponieważ informacje te będą i tak stanowić część planu działań, bądź raportu z wykonania wyroku, które stanowią dokument publiczny.

Przedstawiciele MS poinformowali, że przy sporządzaniu odpowiedzi dla MSZ nie brano pod uwagę stanowiska Prokuratora Generalnego, a sprawa ta nie była konsultowana. Jednakże MS jest otwarty na konsultacje z PG. W związku ze stanowiskiem Prokuratora Generalnego MS poinformował, że uzupełni swoją odpowiedź i prześle ją do MSZ w terminie późniejszym.

2. Informacja nt. wykonania wyroków *ws. K.J. p. Polsce* (skarga nr 30813/14, wyrok z dnia 1 marca 2016 r.) oraz *G.N. p. Polsce* (skarga nr 2171/14, wyrok z dnia 19 lipca 2016 r.), w związku z przyjęciem ustawy regulującej postępowanie z oparciem o Konwencję Haską o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę – referuje: **Ministerstwo Sprawiedliwości**

Pan Krzysztof Masło, dyrektor Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka w MS przypomniał, że w obu wyrokach Trybunał zajął się dwoma problemami: problemem efektywności postępowań prowadzonych przez polskie sądy oraz problemem wykładni art. 13 b Konwencji Haskiej o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę. Art. 13 b umożliwia odmowę wydania dziecka, które zostało bezprawnie uprowadzone, gdy przemawia za tym jego dobro. W obu sprawach Trybunał stwierdził naruszenie Konwencji. Postępowanie przed sądem krajowym w sprawie K.J. trwało 12 miesięcy, natomiast w sprawie G.N. – rok i pięć miesięcy, co odbiega od określonego w Konwencji Haskiej terminu 6 tygodni.

MS w zakresie środków generalnych podjęło szereg działań upowszechniających, informacja o obu sprawach została ujęta w newsletterze na stronie internetowej tego Ministerstwa. Wyroki Trybunału zostały przekazane do sądów, w których doszło do naruszeń, a do pozostałych sądów przekazano informację o standardzie orzeczniczym w tego typu sprawach. Ponadto w dniu 26 stycznia 2018 r. przyjęto ustawę o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych. Ustawa, która wejdzie w życie w sierpniu 2018 r., określa sposób postępowania polskiego organu centralnego, sądów i innych organów w sprawach dotyczących transgranicznych uprowadzeń dzieci. Celem ustawy jest zapewnienie efektywności sądów w sprawach uprowadzeń transgranicznych m.in. poprzez centralizację rozpoznawania spraw o wydanie dziecka – po wejściu w życie ustawy określonych będzie 11 sądów okręgowych wyłącznie właściwych w tego typu sprawach. Ustawa ustanawia też jeden sąd odwoławczy – Sąd Apelacyjny w Warszawie. *Novum* wprowadzonym ustawą będzie możliwość wniesienia skargi kasacyjnej od niektórych spraw dotyczących wykonywania władzy rodzicielskiej, do której wniesienia uprawniony będzie Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich i Rzecznik

Praw Dziecka w terminie 2 miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia dotyczącego uprowadzenia transgranicznego. Wprowadzenie możliwości rozstrzygnięcia przez SN w tego typu sprawach pozwoli na ujednoczenie wykładni art. 13 b Konwencji Haskiej, który obecnie jest swobodnie interpretowany przez sądy. Ponadto ustawa wyłącza możliwość zastosowania art. 577 k.p.c. w sprawach transgranicznych uprowadzeń dzieci, aby nie było możliwe wzruszenie prawomocnych orzeczeń transgranicznych ze względu na zmianę okoliczności, jak to ma miejsce obecnie, gdyż orzeczenia te nie dotyczą wykonywania władzy rodzicielskiej, lecz służą przywróceniu stanu sprzed bezprawnego uprowadzenia dziecka. Ustawa wprowadza również przymus adwokacko-radcowski w tego typu sprawach, podkreśla wymóg dochowania 6-tygodniowego terminu na rozstrzygnięcie sprawy oraz wprowadza 2-tygodniowy termin na wykonanie orzeczenia liczony od daty jego uprawomocnienia. Ustawa nakłada obowiązek na opiniodawcze zespoły sądowo-specjalistyczne do niezwłocznego sporządzenia opinii na temat dzieci bezprawnie uprowadzonych przez jednego z opiekunów. Wprowadza możliwość przeszukania przez Policję pomieszczeń, w których uprowadzona osoba może się znajdować.

Pani Małgorzata Świątczak, przedstawicielka Zespołu Prawa Cywilnego w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, poinformowała, że RPO docenia nową ustawę i uproszczające rozwiązania, jednak wątpliwość budzą określone w niej terminy, a szczególnie ich dochowanie w praktyce. Według RPO na drodze do dochowania tego terminu może stać przymus adwokacko-radcowski, który może przedłużyć postępowanie. Wątpliwość RPO budzi również możliwość wniesienia skargi kasacyjnej od prawomocnego orzeczenia już wykonanego. Może to doprowadzić do sytuacji przerzucania dziecka między krajami. Wątpliwość RPO co do zachowania terminu, budzi również fakt, że w postępowaniach na podstawie Konwencji Haskiej może zostać wydana opinia biegłych. Ze statystyk MS wynika, że co czwarta sprawa jest opiniowana w terminie 2 miesięcy od daty wpłynięcia wniosku o jej sporządzenie, co opóźnia całe postępowanie.

Przedstawiciel MS poinformował, że termin 6-tygodniowy ma zostać wprowadzony do k.p.c., a w praktyce sądów polskich są sytuacje, kiedy postępowanie trwa 6 tygodni i krócej. MS wyraziło nadzieję, że sądy uwzględnią ten termin. Przymus adwokacko-radcowski w tego typu sprawach występuje w większości państw Unii Europejskiej, w których to rozwiązanie się sprawdza. Przedstawiciel MS dodał, że wprowadzenie takiego przymusu ma na celu profesjonalizację postępowania. Przedstawiciel MS zgodził się, że istnieją problemy z opiniami biegłych – ich niedostateczną szczegółowością i długimi terminami sporządzenia. Przepisy omawianej ustawy mają na celu zobowiązanie osób sporządzających opinie do robienia tego niezwłocznie. MS będzie monitorował te kwestie.

Przewodnicząca wyraziła zadowolenie z przyjęcia ustawy, która na pewno zainteresuje Komitet Ministrów. Wyraziła nadzieję, że ustawa może doprowadzić do zamknięcia wykonywania tej grupy spraw.

3. Informacja nt. postępu w realizacji wyroku ws. *Beller p. Polsce* (skarga nr 51837/99, wyrok z dnia 1 lutego 2005 r.) – referuje: **Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Urząd Miasta Warszawy**

Przewodnicząca przypomniała, że sprawa dotycząca praw byłych właścicieli Pałacu Biskupów Krakowskich w Warszawie na gruncie prawa krajowego toczy się już od 1991 r. do chwili obecnej. Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził w sprawie *Beller p. Polsce* naruszenie art. 6 Konwencji i przyznał skarżącej w 2005 r. zadośćuczynienie w wysokości 7000 euro oraz 2000 euro tytułem zwrotu kosztów, a w kwestii art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji powstrzymał się od orzekania uzasadniając, że w Polsce wciąż toczy się postępowanie w tej sprawie. Jednak w dniu 14 grudnia 2017 r. kolejna skarga Pani Beller, dotycząca tych samych zarzutów, została

zakomunikowana Rządowi Polski przez Trybunał, ale obecnie pytania dotyczące zarzutu naruszenia art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji są bardziej szczegółowe.

Pani mecenas Marta Stryjek, przedstawicielka Urzędu m.st. Warszawy poinformowała, że w 1997 r. została wydana decyzja przez kierownika urzędu rejonowego dotycząca ustanowienia użytkownika wieczystego, która stanowi podstawę do zawarcia późniejszej umowy użytkownika wieczystego w formie aktu notarialnego. Umowa ta jednak do dzisiaj nie została zawarta. Przez cały okres po wydaniu wyroku Trybunału w 2005 r. trwało postępowanie krajowe spowodowane wnoszeniem środków odwoławczych przez strony postępowania – Prokuratora Okręgowego w Warszawie i Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), który sporną nieruchomość zajmuje – postępowanie to zakończyło się w 2010 r. wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA). Dopiero od tego momentu istnieje konieczność wykonania decyzji z 1997 r. Jednak postanowieniem Wojewody Mazowieckiego z 2011 r. wstrzymano wykonalność tej decyzji, po czym w 2012 r. uchylono to postanowienie. W 2012 r. zmarła skarżąca - Pani Joanna Beller, w związku z czym następnie trwało postępowanie spadkowe, niezbędne do ewentualnego zawarcia umowy ustanowienia użytkownika wieczystego, które zakończyło się w 2015 r., a pełnomocnik strony skarżącej poinformował o tym fakcie Prezydenta m.st. Warszawy dopiero w grudniu 2016 r. W listopadzie 2015 r. Wojewoda mazowiecki zawiadomił Prezydenta m.st. Warszawy o wszczęciu z urzędu postępowania o stwierdzenie nieważności decyzji z 1997 r. Postępowanie to zakończyło się w listopadzie 2016 r. stwierdzeniem nieważności decyzji z 1997 r. Odwołanie stron od decyzji Wojewody mazowieckiego zostało przekazane w styczniu 2017 r. do Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, gdzie sprawa jest obecnie w toku. Jak poinformowała przedstawicielka Urzędu, gdyby stwierdzenie nieważności decyzji z 1997 r. zostało utrzymane, to nieważność ta miałaby skutek *ex tunc* ze względu na trwały charakter niewykonalności decyzji, dlatego wykonanie tej decyzji nie jest na razie zasadne.

Pani Iwona Hotel, Naczelnik Wydziału Gruntów Warszawskich w Departamencie Orzecznictwa Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju (MliR) poinformowała, że postępowanie odwoławcze od decyzji Wojewody mazowieckiego z listopada 2016 r. nie zostało jeszcze zakończone. Decyzja ma jednak zapaść w najbliższym czasie. Skutkiem rozstrzygnięcia może być wniesienie skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego, a następnie skargi kasacyjnej do NSA. Przedstawicielka MliR zapewniła, że skarżący (spadkobiercy byłego właściciela) na pewno będą korzystać ze wszystkich możliwych dróg dotyczących ochrony ich własności.

Pani Anita Janusz z MSZ zwróciła się z zapytaniem do przedstawicielki MliR o relację postępowania w Ministerstwie do toczącego się obecnie postępowania sądowego z powództwa spadkobierców skarżącej dotyczącego wydania spornej nieruchomości.

Przedstawicielka MliR poinformowała, że spadkobiercy Pani Beller wystąpili z dwoma pozwami przeciwko Skarbowi Państwa. Pierwszy dotyczył wydania nieruchomości – ta sprawa jest w toku. Drugi pozew dotyczył odszkodowania za bezumowne korzystanie z nieruchomości – postępowanie to zostało już zakończone. Zapowiedziała, że jeśli Minister Inwestycji i Rozwoju unieważni decyzję z 1997 r., co będzie oznaczać, że nie będzie jej już w obrocie prawnym, to wniosek ojca skarżącej z 1948 r. o ustanowienie użytkownika wieczystego będzie nadal nierozpatrzone.

Przewodnicząca zwróciła się z zapytaniem do przedstawiciela Prokuratury Generalnej RP, o wskazanie osoby, która prowadzi sprawę z powództwa spadkobierców Pani Beller w celu ułatwienia i przyspieszenia kontaktu.

Przedstawicielka MliR dodała, że decyzja z 1997 r. nie była jeszcze przedmiotem kontroli sądów administracyjnych w Polsce. Wojewoda mazowiecki wszczął z urzędu postępowanie w tej sprawie i stwierdził jej nieważność. Po ewentualnym utrzymaniu w mocy tej decyzji przez Ministra Inwestycji i Rozwoju, ma ona szansę przejść kontrolę sądową, gdzie sąd administracyjny

oceni, czy zarzuty wielokrotnie podnoszone przez ZUS są zasadne i czy są to przesłanki do stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej.

4. Informacja nt. przestrzegania przez Służbę Więzienną standardów ETPCz wynikających z art. 8 i art. 9 Konwencji w kontekście zakomunikowanych Rządowi RP skarg: *Stodolski p. Polsce* (skarga nr 61513/15, dot. cenzury korespondencji w ZK) oraz *Szulc p. Polsce* (skarga nr 58042/17, dot. niezapewnienia skarżącemu odpowiedniego wyżywienia w AŚ, co pozostawało w sprzeczności z jego przekonaniem religijnym) – referuje: **Centralny Zarząd Służby Więziennej**

Przewodnicząca zaznaczyła, że w sprawach *Stodolski p. Polsce* oraz *Szulc p. Polsce* orzekły sądy krajowe, jednakże sprawy te zostały negatywnie rozpoznane, tj. bez uwzględnienia standardu Konwencji.

Pan Piotr Bednik, przedstawiciel Biura Prawnego Centralnego Zarządu Służby Więziennej (CZSW) poinformował, że kwestia cenzury korespondencji jest objęta stałą uwagą kierownictwa Służby Więziennej i jest stałym elementem szkoleń funkcjonariuszy i pracowników. Problematykę tę reguluje Kodeks karny wykonawczy (k.k.w.), według którego cenzura zależy od typu zakładu karnego: w zakładzie zamkniętym cenzura korespondencji jest bezwzględna, w zakładzie półotwartym korespondencja może podlegać cenzurze, a w zakładzie otwartym korespondencja nie podlega cenzurze. Dyrektor jednostki penitencjarnej podejmuje decyzję o zastosowaniu cenzury, gdy przemawiają za tym względy bezpieczeństwa publicznego, musi o tym fakcie poinformować sąd penitencjarny oraz skazanego. Mimo zatrzymania korespondencji, dyrektor zakładu może zezwolić na przekazanie skazanemu ważnej informacji zawartej w tej korespondencji. Cenzurze nie podlega korespondencja osadzonego z obrońcą, pełnomocnikiem, organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości lub innymi organami państwowymi, z organami samorządu terytorialnego, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Rzecznikiem Praw Dziecka, z organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych przez Polskę umowami międzynarodowymi dotyczącymi ochrony praw człowieka oraz z przedstawicielem niebędącym adwokatem lub radcą prawnym, który został zaaprobowany przez przewodniczącego Izby ETPCz do reprezentowania skazanego przed tym Trybunałem. W praktyce omawiany problem ma charakter incydentalny, a błąd był skutkiem nie złej woli, a pomyłki, natłoku pracy i zadań w sekretariatach zakładów penitencjarnych. Przedstawiciel CZSW poinformował, że w 2016 r. na ogólną liczbę 52 174 zarzutów stawianych w skargach, tylko 273 dotyczyły cenzury, w czym tylko jedna skarga okazała się zasadna. Podjęto działania mające na celu wyeliminowanie w przyszłości podobnych uchybień.

Przedmiot sprawy *Szulc p. Polsce*, tj. żywienie osadzonych stosownie do wymogów religijnych, również jest uregulowane w k.k.w. i przepisach wykonawczych do ustawy. Jednostki penitencjarne są wyposażone w stanowiska dla osadzonych o indywidualnych wymaganiach żywieniowych, a w zamówieniach publicznych uwzględnia się artykuły spożywcze właściwe dla wymogów religijnych i kulturowych. Obecnie 3899 osadzonych otrzymuje szczególne wyżywienie ze względu na wyznanie.

Pani Eliza Suchożebrska, przedstawicielka MSZ, zwróciła się z zapytaniem do przedstawiciela CZSW, czy wśród 272 skarg niezasadnych w 2016 r. skarżący podnosili uwagi dotyczące cenzury korespondencji z Trybunałem (tak jak w sprawie *Stodolski p. Polsce*) i z innymi podmiotami, z którymi korespondencja z cenzury jest wyłączona. Przedstawiciel CZSW poinformował, że nie jest obecnie w posiadaniu takich informacji.

Pan Marcin Mazur z Zespołu ds. Wykonywania Kar w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich poinformował, że w sprawach jak *Stodolski*, dotyczących cenzury korespondencji, Trybunał

często stwierdzał, że dochodziło do cenzury ze względu na pieczętki, które były na kopercie. Przedstawiciel RPO zaznaczył, że diety wyznaniowe nie stanowią już takiego problemu, jak kiedyś, ponieważ zmieniło się zaplecze w jednostkach penitencjarnych. Problem w tej sprawie polegał na tym, że posiłki miały być wydawane w określonej konfiguracji i po określonej godzinie, zgodnie z wyznaniem osadzonego (muzułmanin, który w okresie ramadanu może spożywać posiłki dopiero po zachodzie słońca). Posiłki te stały kilka godzin i skarżący otrzymywał je zimne. Biuro RPO uzyskało od CZSW informację, że w celu rozwiązania problemu żywienia osadzonych zakupione zostaną termosy do przechowywania jedzenia. W związku z tym zapytał czy termosy zostały zakupione. Przedstawiciel CZSW poinformował, że termosy te są sukcesywnie zakupywane w miarę posiadanych środków finansowych.

Przewodnicząca podziękowała referującym i wyraziła ubolewanie, że powództwa o naruszenie dóbr osobistych obu skarżących zostały w polskich sądach oddalone, mimo orzecznictwa Trybunału we wcześniejszych sprawach polskich.

VI. Pozostałe informacje i ogłoszenia

Przewodnicząca poinformowała uczestników posiedzenia, że Minister Spraw Zagranicznych zdecydował o podkreśleniu szczególnego momentu, jakim jest obchodzone w bieżącym roku 25-lecie podpisania przez Polskę Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, poprzez zorganizowanie różnych wydarzeń: konferencji, seminariów, warsztatów, a także prawdopodobnej wizyty Prezesa Trybunału w Polsce. Przewodnicząca zachęciła wszystkie obecne instytucje do organizowania wydarzeń rocznicowych, które miałyby wymiar praktyczny i zwiększyłyby znajomość Konwencji.

Przewodnicząca poinformowała, że w tym kwartale zapadły trzy wyroki Przeciwko Polsce w sprawach: *Kuchta*, *Matek*, *Oller-Kamińska*. Dwa pierwsze zostały już przetłumaczone. Zapadły również trzy interesujące decyzje o niedopuszczalności. W sprawie *Lejk p. Polsce* (skarga nr 19445/10, decyzja z dnia 20 lutego 2018 r.), dotyczącej przewlekłości tymczasowego aresztowania i postępowania karnego, Trybunał uznał skargę za niezasadną, uwzględniając, iż sprawa dotyczyła zorganizowanej grupy przestępczej. Sprawa *Olejniczak p. Polsce* (skarga nr 76980/12, decyzja z dnia 6 lutego 2018 r.) dotyczyła naruszenia art. 6 Konwencji i kwestii dostępu do sądu i istnienia drogi sądowej odnośnie odwołania się od niepozytywnie zaliczonego egzaminu radcowskiego. Obecnie w toku jest podobna grupa spraw dotycząca unieważnienia wyników maturalnych, w której Rząd przygotowuje swoje stanowisko. Ponadto Przewodnicząca przywołała sprawę *Zamoyski-Brisson i inni p. Polsce* (skarga nr 19912/13, decyzja z dnia 16 stycznia 2018 r.) dotyczącą dekretu o reformie rolnej, z którą MS powinno się zaznajomić, szczególnie w kontekście prac nad ustawą reprivatyzacyjną.

O terminie oraz porządku obrad następnego posiedzenia członkowie Zespołu zostaną powiadomieni w drodze elektronicznej przez Sekretarza Zespołu. W przypadku pytań proszę kontaktować się z Sekretarzem Zespołu (marta.kaczmarska@msz.gov.pl, sebastian.kurek@msz.gov.pl).

Justyna Chrzanowska
Pełnomocnik Ministra

Załącznik:

Lista uczestników posiedzenia w dniu 29 marca 2018 r.

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 29 marca 2018 r., budynek MSZ – przy ul. Krywultra 2, sala nr 16 (parter) godz. 10.30-13.00**

Podsekretarz stanu w MSZ	dr hab. Piotr Wawrzyk
Przewodnicząca Zespołu	Justyna Chrzanowska
MSZ DPOPC	Eliza Suchożebrska, Anita Janusz, Marta Kaczmarska, Magdalena Dereń, Sebastian Kurek
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Dariusz Jankowski, Departament Ochrony Zabytków
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	dr hab. Roman Sławeta, Departament Nauki
Ministerstwo Obrony Narodowej	Aneta Ślusarczyk, Departament Wojskowych Spraw Zagranicznych
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Wirginia Prejs-Idczak, Wydział ds. Europejskiej Sieci Migracyjnej i Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi; Departament Analiz i Polityki Migracyjnej
Ministerstwo Sprawiedliwości	Krzysztof Masło, Dyrektor Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka; Urszula Szafrńska, Naczelnik wydziału ds. Postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka; Paweł Kaczor, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka; Piotr Charkiewicz, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Zdrowia	Karol Bogusz, Starszy Specjalista w Departamencie Współpracy Międzynarodowej
Ministerstwo Środowiska	Kamil Zawadzki, Departament Prawny

Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju	Piotr Zychła , Wydział Obsługi Prawnej i Legislacyjnej, Departament Prawny Iwona Hotel , Wydział Gruntów Warszawskich, Departament Orzecznictwa
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	Joanna Maciejewska , Departament Współpracy Międzynarodowej
Ministerstwo Sportu i Turystyki	Piotr Gałązka , Departament Prawny
Rządowe Centrum Legislacji	Katarzyna Grzelak-Bach , Departament Prawny i Postępowañ przed Trybunałem Konstytucyjnym
Prokuratura Krajowa	Magdalena Beroud-Korowajczyk , Biuro Współpracy Międzynarodowej; Agnieszka Goździk , Departament Postępowania Przygotowawczego
Naczelny Sąd Administracyjny	dr Anna Chmielarz-Grochał , Specjalista ds. prawa europejskiego
Sąd Najwyższy	dr hab. Małgorzata Wąsek-Wiaderek , Biuro Studiów i Analiz
Rzecznik Praw Obywatelskich	Mirosław Wróblewski , Dyrektor Zespołu Prawa Konstytucyjnego, Międzynarodowego i Europejskiego Marcin Mazur , Zastępcy Dyrektora Zespołu ds. Wykonywania Kar; Małgorzaty Świętczak , Zastępcy Dyrektora Zespołu Prawa Cywilnego
Rzecznik Praw Dziecka	Barbara Moczyłowska , Zespołu ds. Międzynarodowych i Konstytucyjnych, Biura Rzecznika Praw Dziecka Joanna Wójtowicz , Zespołu ds. Międzynarodowych i Konstytucyjnych, Biura Rzecznika Praw Dziecka
Centralny Zarząd Służby Więziennej	Piotr Bednik , Biuro Prawne, Centralnego Zarządu Służby Więziennej;
Prokuratura Generalna	Bartosz Sołoch , Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Maciej Szmit , Naczelnik Wydziału Analiz Prawnych w Departamencie Służby Cywilnej; Jakub Cygan , Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Rita Kameduła-Tomaszewska , Departament Społeczeństwa Obywatelskiego
Komenda Główna Policji	Marta Krasuska , główny specjalista ds. ochrony praw człowieka, równego traktowania i etyki zawodowej w Policji
Kancelaria Sejmu	Anna Trębaczkiwicz , Biuro Spraw Międzynarodowych; Przemysław Sobolewski , Zastępca Dyrektora Biura Analiz Sejmowych
Kancelaria Senatu	Elżbieta Owczarek , Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Urząd m.st. Warszawy	Marta Stryjek , Biuro Prawne
Urząd do Spraw Cudzoziemców	Radosław Wróbel , Główny Specjalista

Warszawa, dnia 2 lipca 2018 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

Parafuje:

Pan Minister P. Wawrzyk

elektronicznie do członków Zespołu

SPRAWOZDANIE

**z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka,
które odbyło się w dniu 26 czerwca 2018 r.**

W dniu 26 czerwca 2018 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

I. Otwarcie posiedzenia

Posiedzenie otworzył Pan Piotr Wawrzyk, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, informując, że w dniu 9 maja 2018 r. Rząd przyjął *Raport z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2017 r.*, który został następnie przesłany do odpowiednich komisji w Sejmie i Senacie. Podziękował także przedstawicielom Ministerstwa Zdrowia za doprowadzenie do nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, co pozwoliło Komitetowi Ministrów RE na zamknięcie spraw *Kędzior i K.C. p. Polsce*.

Spotkaniu przewodniczyła następnie Pani Justyna Chrzanowska, Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej Przewodnicząca lub Pełnomocnik).

II. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

1. Informacja nt. postępu w wykonywaniu wyroku *ws. Potomska i Potomski p. Polsce* (skarga nr 33949/05), w zakresie przeprowadzenia nowelizacji *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz wykonania środków indywidualnych – referuje: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Stan prac związanych z wdrożeniem wyroku *ws. Potomska i Potomski p. Polsce* przedstawiła Pani Katarzyna Zalaśńska, Dyrektor Departamentu Ochrony Zabytków w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej MKiDN). Poinformowała, że w ostatnich miesiącach nastąpiła intensyfikacja działań w zakresie wykonania środków indywidualnych w

stosunku do nieruchomości, o której mowa w wyroku. Gmina, na terenie której znajdują się przedmiotowa nieruchomość z zabytkowym cmentarzem żydowskim, zobowiązała się do zachowania i gospodarowania cmentarzem we współpracy z wojewódzkim konserwatorem zabytków po wykupieniu działki skarżących. Resort podjął już rozmowy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji (dalej MSWiA) ws prawa wykupu nieruchomości. Przedstawicielka MKiDN wyraziła nadzieję, na następnym spotkaniu Zespołu, będzie już mogła zadeklarować, że sprawa została załatwiona.

MKiDN poinformowało również o trwającym obecnie przeglądzie wszystkich cmentarzy żydowskich w Polsce. Jest to niejako dodatkowa konsekwencja wyroku Trybunału ws. *Potomska i Potomski p. Polsce*. Przegląd, który powinien się zakończyć w ciągu najbliższych miesięcy, ma na celu dokładne zbadanie sytuacji własnościowej oraz zidentyfikowanie cmentarzy żydowskich, które stanowią własność prywatną. Szacuje się, że takich cmentarzy w całej Polsce jest ok. 1300. Wszystkie zostaną zmapowane, co zapewni informację przestrzenną o ich położeniu. Dodatkowo, w odpowiedzi na pytanie Pana Ministra Wawrzyka o sytuację cmentarza żydowskiego w Szczecinie, który zlikwidowany został w latach 30., Pani Katarzyna Złasińska wyjaśniła, że przedmiotem zainteresowania resortu, co zostało uzgodnione z partnerami żydowskimi, są jedynie cmentarze, które istniały w momencie wybuchu II wojny światowej.

Przewodnicząca wyraziła nadzieję, że środki indywidualne zostaną możliwie jak najszybciej zrealizowane, i że będzie można poinformować Radę Europy o tym, iż wyrok został wykonany.

2. Informacja nt. stanu realizacji wyroków *P. i S. p. Polsce* (skarga nr 57375/08), *Tysiąc p. Polsce* (skarga nr 5410/03), *R.R. p. Polsce* (skarga nr 27617/04) dotyczących praw reprodukcyjnych – referuje: **Ministerstwo Zdrowia**

Przewodnicząca poinformowała, że sprawa *P. i S. p. Polsce* będzie przedmiotem zainteresowania Komitetu Ministrów na jego posiedzeniu we wrześniu 2018 r.

Pan Karol Bogusz, przedstawiciel Departamentu Współpracy Międzynarodowej Ministerstwa Zdrowia (dalej MZ) oznajmił, że w zakresie wyroku w sprawie *P. i S. p. Polsce* środki indywidualne zostały już wykonane, natomiast do uzgodnienia pozostały środki generalne. Zazaczył, że przedstawiane wielokrotnie stanowisko MZ w tej sprawie, pozostaje właściwie niezmienione. Poinformował ponadto, że w połowie maja 2018 r. MZ przekazało do MSZ, na prośbę Sekcji Wykonywania Wyroków w Sekretariacie Rady Europy, odpowiedzi na kilka pytań dotyczących wykonania środków generalnych w sprawie *P. i S. p. Polsce*. W przekazanej odpowiedzi, nową informacją w stosunku do wcześniej przedstawionych, była informacja na temat działań podjętych wobec dostawców usług medycznych w związku z nieprzestrzeganiem umów z Narodowym Funduszem Zdrowia w odniesieniu do zabiegów legalnej aborcji. MZ wskazało, że zgodnie z informacjami przekazanymi przez Centralę Narodowego Funduszu Zdrowia odmowa przez świadczeniodawcę realizującego umowę w zakresie położnictwa i ginekologii wykonania zabiegu przerwania ciąży w przypadkach określonych w ustawie, z równoczesnym niewskazaniem podmiotu leczniczego, gdzie kobieta ma możliwość skorzystania z dostępu do przedmiotowego świadczenia, jest sytuacją nieprawidłowego realizowania zawartej umowy. Skargi na nieprawidłowe realizowanie umów z NFZ są podstawą do wszczęcia postępowania wyjaśniającego. Na dzień sporządzenia odpowiedzi MZ tego typu skargi od odnośnie odmowy wykonania czy udzielenia informacji o możliwości wykonania przedmiotowego zabiegu nie wpłynęły do NFZ. Niezależnie od powyższego, Centrala Funduszu zwróciła się do dyrektorów oddziałów wojewódzkich o informacje czy na terenie danego województwa została odnotowana odmowa wykonania przerwania ciąży osobie, której przysługuje prawo do

przerwania ciąży w przypadkach określonych w ww. ustawie. W przypadku uzyskania takiej informacji, zostanie ona przekazana do MZ przez Centralę NFZ wraz z informacją na temat działań podjętych przez oddział wojewódzki wobec świadczeniodawcy, który odmówił wykonania przedmiotowego zabiegu.

Przewodnicząca zauważyła, że zwracanie się z pytaniami do strony rządowej przez Sekcję Wykonywania Wyroków Sekretariatu RE nie wynika jedynie z chęci pozyskania informacji, ale ma także swój wydźwięk polityczny. Stanowi bowiem powtórzenie kwestii podniesionych przez Komitet Ministrów RE, w którym zasiadają przedstawiciele 47 państw członkowskich RE, w przyjętej przez ten organ wcześniejszej decyzji w sprawie wykonywania wyroku *P. i S. p. Polsce*.

Odnosząc się do wyroków w sprawach *Tysiąc p. Polsce* oraz *R.R. p. Polsce*, głos zabrała Pani Ewa Wójcik, Naczelnik Wydziału Systemu Ochrony Zdrowia w Departamencie Organizacji Ochrony Zdrowia w Ministerstwie Zdrowia. Stwierdziła, że zalecenie KM RE co do środków generalnych dotyczy przede wszystkim konieczności uproszczenia instytucji sprzeciwu określonej w art. 31 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, skrócenia terminu podejmowania decyzji przez komisję lekarską przy Rzeczniku Praw Pacjenta, a także rygorystycznego przestrzegania terminu na jego rozpatrzenie. W przypadku obecnie obowiązujących przepisów kwestionowany jest obowiązek wskazania przez pacjenta podstawy prawnej sprzeciwu. Przedstawicielka MZ poinformowała, że MZ podjęło prace nad nowelizacją ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta w zakresie art. 31 zakładającej, że sprzeciw będzie można złożyć już nie tylko od opinii albo orzeczenia, ale także od odmowy wydania opinii lub orzeczenia, a także od odmowy wydania skierowania na badania diagnostyczne. Zniknąć ma obowiązek wskazania podstawy prawnej, z której wynika określone prawo lub obowiązek pacjenta. Ponadto, jeśli nowelizacja ustawy przebiegnie zgodnie z pierwotnymi założeniami, sprzeciw będzie można złożyć zarówno w formie pisemnej, jak i ustnie do protokołu w obecności pracownika Rzecznika Praw Pacjenta (dalej RPP), albo na elektroniczną skrzynkę podawczą. Planuje się zachowanie dotychczasowego terminu 30 dni na złożenie sprzeciwu. Natomiast, zgodnie z propozycjami, skrócony zostanie termin na wydanie orzeczenia przez komisję lekarską - do 21 dni. Istotnym *novum* będzie stworzenie możliwości ustanowienia przez pacjenta lub jego przedstawiciela ustawowego pełnomocnika, a także możliwość osobistego udziału w posiedzeniu komisji lekarskiej.

MZ podkreśliło również, że nowelizacja instytucji sprzeciwu nie dotyczy jedynie zabiegów przerywania ciąży, lecz wszystkich zabiegów, badań czy orzeczeń, które wydają czy wykonują lekarze. Nowelizacja będzie zatem istotna z punktu widzenia wszystkich pacjentów.

Przewodnicząca, przypominając, że przytoczone wyżej sprawy są w wykonywaniu już od dłuższego czasu (wyrok *Tysiąc p. Polsce* zapadł w 2007 r.), zwróciła się do przedstawicieli MZ z prośbą o przygotowanie kalendarza prac nad nowelizacją, który można byłoby przedstawić Komitetowi Ministrów RE. Byłoby to wskazane z uwagi na to, że MSZ już wielokrotnie przekazywał informację do KM RE, z której wynikało że strona polska przystępuje do prac mających na celu wykonania środków generalnych.

Pełnomocnik podziękowała także za zwrócenie uwagi na to, że wykonanie wyroków Trybunału w wymienionych wyżej sprawach jest tak naprawdę istotne z punktu widzenia wszystkich pacjentów, na co wielokrotnie zwracał także uwagę Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: RPO) i co warto podkreślać również w trakcie prac nad nowelizacją.

Pani dr hab. Agnieszka Grzelak, Zastępca Dyrektora Zespołu Prawa Konstytucyjnego, Europejskiego i Międzynarodowego w Biurze RPO, przyznała, że Rzecznik przykłada bardzo dużą wagę do tego, aby prawa pacjentów były realizowane, także w kwestiach proceduralnych. Z zadowoleniem wysłuchała informacji przekazanych przez MZ i wyraziła nadzieję na sprawne

procedowanie nad nowelizacją. Z kolei Pan Marcin Mrowicki z Biura RPO zaproponował włączenie do prac nad zmianą ustawy skrócenie terminu na wydanie orzeczenia przez komisję lekarską ws. sprzeciwu do 10 dni, co zakładał wcześniejszy projekt nowelizacji. Przedstawicielka MZ podziękowała za zgłoszoną propozycję i obiecała wzięcie jej pod rozwagę.

Pan Mariusz Mamczarek, Naczelnik Departamentu Prawnego w Biurze RPP, przytoczył statystyki, z których wynika, że w 2017 r. wniesionych zostało 15 sprzeciwów, z czego w 1 przypadku powołana została komisja lekarska. W 2018 r. sprzeciwów wniesiono już 18 i również w 1 przypadku RPP powołał komisję lekarską. Sprawa dotyczyła niezakwalifikowania pacjenta do leczenia chirurgicznego z powodu otyłości. Przedstawiciel RPP zaznaczył, że prawo do sprzeciwu służy nie tylko realizacji praw reprodukcyjnych kobiet, ale praw wszystkich pacjentów. Podkreślił również, że w kwestii terminowości rozpatrywania sprzeciwów przez komisję lekarską, RPP stara się jak najszybciej powołać skład komisji lekarskiej. Niemniej jednak w pewnych przypadkach, takich jak okres urlopowy, świąteczny itp., bywa to utrudnione. RPP zdaje sobie ponadto sprawę z tego, że w zakresie praw reprodukcyjnych kobiet, niezwykle ważne jest, aby czas ten skrócić możliwe jak najbardziej.

3. Informacja nt. stanu realizacji wyroku ws. *Grabowski p. Polsce*, (skarga nr 57722/12) w kontekście wyeliminowania błędnej praktyki stosowania art. 27 *Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, referuje: Ministerstwo Sprawiedliwości

Pan Krzysztof Masło, Dyrektor Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka w Ministerstwie Sprawiedliwości (dalej MS), przypomniał, że wyrok w przedmiotowej sprawie dotyczył przedłużania pobytu nieletniego w schronisku bez postanowienia sądu oraz braku możliwości skutecznego odwołania się od takiej decyzji, faktycznie pozbawiającej małoletniego wolności. Problem dotyczy art. 27 *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*. W ramach wykonania wyroku *Grabowski p. Polsce* MS skupiło swoje wysiłki na działalności rozpowszechniającej to orzeczenie wśród prezesów sądów apelacyjnych. Przeprowadzono również kwerendę orzeczniczą za okres od grudnia 2017 r. do maja 2018 r., z której wynika, że sądy stosują zalecenia Trybunału zawarte w tym wyroku, wydając postanowienie w każdym przypadku umieszczenia nieletniego w schronisku i informując strony o możliwości jego zaskarżenia. Odnotowane zostały jedynie trzy przypadki niezgodnej z orzeczeniem Trybunału praktyki (dwa w Sądzie Rejonowym w Starogardzie Gdańskim i jeden w Sądzie Rejonowym dla Warszawy-Mokotowa). Ponadto przedstawiciel MS poinformował, że Instytut Wymiaru Sprawiedliwości przeprowadził prace naukowo-badawcze, których efektem był udostępniony w marcu 2017 r. raport. Instytut przeanalizował w nim 81 przypadków umieszczenia nieletniego w schronisku w okresie od lipca 2015 do czerwca 2016 r., które pokazały jeszcze niejednorodną praktykę. Ostatnie badania MS potwierdzają jednak, że obecnie prawidłowa praktyka jest już dobrze ugruntowana.

MS poinformowało także, że zespół, który powstał w resorcie w marcu 2017 r. celem wypracowania nowych rozwiązań prawnych w zakresie postępowań w sprawach nieletnich, zakończył swoje prace z dniem 19 czerwca 2018 r. Przygotowany przez zespół projekt ustawy został przekazany do konsultacji wewnątrz resortu sprawiedliwości. Wydaje się, że spełnia on wszystkie wymagania Trybunału określone w wyroku *Grabowski p. Polsce*: w sposób jasny wymienia środki tymczasowe, w tym te wiążące się z pozbawieniem nieletniego wolności, precyzuje sytuacje, w których nieletniego będzie można umieścić w schronisku, precyzuje też czas stosowania środka tymczasowego w postaci umieszczenia w schronisku dla nieletnich na (3 miesiące) oraz procedurę przedłużania tego pobytu ponad ten okres.

Przedstawiciel MS przypomniał też, że w kwietniu 2018 r. do Sejmu wpłynął senacki projekt ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich mający na celu wykonanie wyroku ETPCz w sprawie *Grabowski*. Projekt ten jest obecnie procedowany w Sejmie.

Przewodnicząca zaproponowała aby poprosić Rzecznika Praw Dziecka o opinię w kwestii projektu opracowanego przez MS celem pokazania, że jest to projekt mający społeczne poparcie oraz że został szeroko uzgodniony.

Następnie głos zabrał Pan Marcin Mrowicki, przedstawiciel RPO, który zwrócił uwagę na wyjątkowo szybki czas procedowania Trybunału w sprawie *Grabowski* (wydanie wyroku w ciągu dwóch i pół roku od momentu złożenia skargi), co pokazuje jak istotnych kwestii dotyczył. Mianowicie, kwestii pozbawiania wolności bez prawomocnego orzeczenia sądu, a po drugie osób nieletnich. Mając powyższe na uwadze RPO wielokrotnie podnosił konieczność wprowadzenia zmian ustawowych oraz współpracował z komisją senacką przedstawiając swoje propozycje zmian.

Przewodnicząca wyraziła nadzieję, że do czasu uchwalenia znowelizowanej ustawy, działalność upowszechniająca standardy wynikające z wyroku w przedmiotowej sprawie będzie przez MS kontynuowana. Przedstawiciel MS zapewnił, że nowelizacja ustawy jest dla MS priorytetem.

4. Informacja nt. decyzji w zakresie ewentualnego wniesienia odwołania do Wielkiej Izby ETPCz oraz w przypadku braku odwołania ustalenia sposobu wykonania wyroku *Bistieva i inni p. Polsce* (skarga nr 75157/14, dot. umieszczenia skarżącej cudzoziemki pochodzenia czeczeńskiego wraz z trójką małoletnich dzieci w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców).
- referuje Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Przewodnicząca poinformowała, że wyrok Trybunału w sprawie *Bistieva i inni* z dnia 10 kwietnia 2018 r. nie jest jeszcze ostateczny - uprawomocni się w dniu 10 lipca 2018 r. oraz że z otrzymanej z MSWiA korespondencji wynika, że Polska nie będzie składała wniosku do Wielkiej Izby Trybunału o ponowne rozpatrzenie sprawy. Jednocześnie Przewodnicząca poprosiła przedstawiciela MSWiA o potwierdzenie tej informacji ze względu na zbliżający się termin na ewentualne wniesienie odwołania oraz przypominała, że resort ten jest zobowiązany przekazywać takie informacje zgodnie z procedurą, na podstawie której działa Zespół ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Pan Dawid Grochowski, przedstawiciel MSWiA, nakreślił pokrótce stan faktyczny sprawy oraz rozstrzygnięcie Trybunału. Poinformował, że MSWiA uznało, że w sprawie nie powinno być wnoszone odwołanie do Wielkiej Izby ETPCz.

W związku z powyższym Przewodnicząca odnotowała, że jeśli w terminie do dnia 5 lipca 2018 r. MSWiA nie przekaże odmiennego stanowiska w sprawie odwołania, to wniosek o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby Trybunału nie zostanie złożony.

Pani Iwona Przybyłowicz z Zarządu ds. Cudzoziemców Straży Granicznej (dalej SG) przedstawiła pewne zastrzeżenia i niejasności, jakie zdaniem SG znalazły się w orzeczeniu Trybunału. Meritum wyroku dotyczyło kwestii długości pobytu cudzoziemki wraz z dziećmi w strzeżonym ośrodku. Trybunał podkreślił, że sama ingerencja w życie rodzinne skarżącej była uzasadniona z uwagi na ryzyko jej ponownej ucieczki. Oceniał także pozytywnie warunki panujące w ośrodku, w którym przebywała skarżąca wraz z dziećmi, opierając się w tym zakresie na raporcie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Z drugiej jednak strony Trybunał zaznaczył, że zamknięty ośrodek mimo wszystko posiada wiele cech zakładu karnego, stając się w rzeczywistości takim zakładem. Referująca podkreśliła, że warunki w ośrodku, w którym przebywała skarżąca, który jest dostosowany do pobytu rodzin z dziećmi oraz małoletnich bez

opieki, są bardzo dobre, a w porównaniu do ośrodków tego typu w Europie, niemal wzorcowe. Dodatkowo od 2012 r., dzięki staraniom MSWiA i SG, sukcesywnie polepszone są warunki we wszystkich strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców, m.in. został zmieniony reżim panujący w ośrodkach i cudzoziemcy dostali prawo poruszania się bez ograniczeń po jego terenie, stopniowo odchodzono od różnych praktyk, które mogły przypominać reżim zakładu karnego (np. apele) zdjęte zostały także kraty z okien. Wizyta Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) w maju 2017 r. potwierdziła pozytywne zmiany, składając jedynie marginalne uwagi względem ośrodków strzeżonych. Dodatkowo od dnia 1 maja 2014 r. w prawie krajowym zostały wprowadzone środki alternatywne wobec detencji, które w tej chwili są stosowane jako reguła wobec rodzin z dziećmi i jedynie w przypadkach przekazania rodzin w trybie Dublin II rozpatruje się możliwość umieszczenia ich w zamkniętym ośrodku. Przedstawicielka SG podkreśliła też, że w raporcie FRA za 2017 r. Polska jest stawiana jako przykład stosowania środków alternatywnych. Na zakończenie zwróciła uwagę, że podstawą umieszczenia cudzoziemca i przedłużania mu pobytu w strzeżonym ośrodku może być jedna z dwóch ustaw - *ustawa o cudzoziemcach* lub *ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony międzynarodowej na terytorium RP*. W momencie przebywania skarżącej w strzeżonym ośrodku maksymalny okres pobytu w takim ośrodku wynosił, zgodnie z *ustawą o udzielaniu cudzoziemcom ochrony międzynarodowej*, do roku czasu. W obecnej chwili jest to 6 miesięcy. Dodatkowo SG we wszystkich przypadkach prowadzenia postępowania uchodźczego wobec cudzoziemca umieszczonego w zamkniętym ośrodku, okoliczność ta jest zaznaczana w korespondencji do Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców i tego typu sprawy są rozpatrywane priorytetowo, tak by nie doprowadzić do niepotrzebnego przedłużania stosowania środka detencyjnego wobec cudzoziemca.

Przedstawiciel Urzędu ds. Cudzoziemców, Pan Jakub Dudziak, podkreślił że Urząd nie był do tej pory zaangażowany w postępowanie przed Trybunałem. Zaznaczył też, że kwestie strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców należą do kognicji Straży Granicznej.

Pan Przemysław Cybul z Komendy Głównej Straży Granicznej podkreślił, że wprawdzie to SG administruje strzeżonymi ośrodkami i kieruje wnioskami o umieszczenie i przedłużanie pobytu cudzoziemca w ośrodku, jednakże czas pobytu w nich cudzoziemca, szczególnie w przypadkach umieszczenia w nim na podstawie *ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony międzynarodowej*, zależy od postępowania uchodźczego prowadzonego przed Szefem Urzędu ds. Cudzoziemców. Tym samym długość tego postępowania wpływa na długość pobytu cudzoziemca w ośrodku.

Przewodnicząca zachęciła Urząd ds. Cudzoziemców do włączenia się w przygotowanie stanowiska Rządu odnośnie do sposobu wykonania wyroku *Bistieva i inni p. Polsce* po jego uprawomocnieniu się, we współpracy z MSWiA i SG. Poinformowała również, że w maju 2018 r. odbyła się pierwsza narada robocza związana z tym wyrokiem w celu wypracowania stanowiska w przedmiocie odwołania i ewentualnego przystąpienia do wykonywania powyższego wyroku. Zwróciła też uwagę, że pewna polemika z wyrokiem, która miała miejsce na bieżącym posiedzeniu Zespołu jest możliwa ze względu na fakt, że mamy do czynienia z orzeczeniem nieprawomocnym. Przypomniała jednak, że w momencie przystąpienia do jego wykonywania, od podmiotów zainteresowanych wymagane będą konkretne działania. Zgodnie z zarządzeniem o Zespole ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka będą one miały 6 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku na przedstawienie planu działania prezentującego sposób jego wykonania, bądź też raportu z podjętych działań. Przewodnicząca zakomunikowała, że w przypadku przystąpienia do fazy wdrażania wyroku, zostanie zwołane specjalnie spotkanie z przedstawicielami MSWiA, Straży Granicznej oraz Urzędu ds. Cudzoziemców. Pod uwagę będą brane także głosy innych instytucji, jak np. Rzecznika Praw Obywatelskich.

Pani Joanna Subko z Zespołu ds. Równego Traktowania w Biurze RPO przypominała stanowisko Rzecznika, który po wizytacjach ośrodków w 2012 r. i 2013 r. skierował do MSWiA wnioski o podjęcie inicjatywy w celu wprowadzenia zakazu umieszczania małoletnich dzieci w strzeżonych ośrodkach. Według opinii Rzecznika i Komitetu Praw Dziecka przy ONZ, umieszczanie dzieci w detencji jest swojego rodzaju pobyt w warunkach więziennych, a dziecko tam umieszczone nie ma żadnej wolności, co często odbija się na jego psychice. Trybunał podkreślał, że państwo musi dokonać szczególnych starań aby umieszczanie w zamkniętych ośrodkach dla cudzoziemców było środkiem ostatecznym, po rozpatrzeniu wszelkich alternatyw. Sprawy badane przez Rzecznika bardzo często wskazują na niewystarczające uzasadnienie przez sądy decyzji o umieszczeniu dziecka wspólnie z rodzicami w zamkniętym ośrodku, co nie godzi się ze standardami wynikającymi z orzecznictwa Trybunału.

III. Informacja na temat działań podejmowanych przez resorty w celu upowszechniania standardów Trybunału – referuje: Ministerstwo Środowiska

Pan Michał Kobyliński z Departamentu Prawnego w Ministerstwie Środowiska (dalej MŚ) zwrócił uwagę, że Europejska Konwencja Praw Człowieka nie wymienia bezpośrednio prawa do środowiska czy prawa do czystego środowiska, dlatego też od czasu powstania Zespołu ds. ETPCz w 2007 r. nie było wyroku Trybunału, do wykonania którego resort środowiska był resortem wiodącym natomiast w jednym przypadku był resortem współpracującym. Znaczna część spraw w MŚ dotyczy Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Przedstawiciel MŚ zaznaczył jednak, że pomimo tego, że Konwencja nie wymienia prawa do środowiska bezpośrednio, to wywiera pośredni wpływ na działalność Ministerstwa poprzez szereg innych praw, z których skarżący czerpią podstawy prawne do skarżenia się na kwestie związane z ochroną środowiska, tak jak prawo własności czy prawo do poszanowania życia prywatnego. MŚ pracował też nad niedawno uchwaloną *ustawą o zmianie ustawy prawo łowieckie*, która miała na celu wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego, w którym powołał się na orzecznictwo Trybunału i standardy wynikające z Konwencji w zakresie ochrony własności.

Niemniej MŚ stara się upowszechniać wiedzę o Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i standardach wynikających z orzecznictwa Trybunału. Wśród tych działań przedstawiciel MŚ wskazał na wyznaczenie Departamentu Prawnego jako komórki koordynującej działania resortu środowiska dotyczące Konwencji, udział pracowników MŚ w 2014 r. w warsztatach legislacyjnych zorganizowanych przez Rządowe Centrum Legislacji, podczas których prezentowane było m.in. orzecznictwo Trybunału w sprawach środowiskowych, dystrybuowanie w ministerstwie materiałów przekazywanych do wszystkich członków Zespołu, przekazanie wszystkim komórkom MŚ i ich podległym jednostkom pisma przedstawiającego ogólne informacje na temat Konwencji i Trybunału, zwracające uwagę na nowelizację zasad techniki prawodawczej, według której przy projektowaniu aktów prawnych należy zwracać szczególną uwagę na ich zgodność z umowami międzynarodowymi w zakresie praw człowieka. Dodatkowo MŚ podjął działania związane z toczącą się obecnie przed Trybunałem sprawą, na potrzeby której przetłumaczone zostały orzeczenia Trybunału zacytowane w komunikacji skargi.

IV. Pozostałe informacje i ogłoszenia

Przewodnicząca poinformowała uczestników posiedzenia, że w dniu 9 maja 2018 r. Rada Ministrów przyjęła *Raport z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2017 r.*, który został przekazany do odpowiednich Komisji w Sejmie i Senacie. Komisja Praw Człowieka i Praworządności i Petycji zasygnalizowała, że ze względu na

przypadającą w tym roku rocznicę 25-lecia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce chciałyby zorganizować bardziej uroczyste posiedzenie Komisji, na którym Raport będzie dyskutowany.

Przewodnicząca poinformowała również, że w dniu 13 czerwca 2018 r. odbyła się XII edycja Seminarium Warszawskiego. Wydarzenie to cieszyło się ogromnym zainteresowaniem – zarejestrowało się ponad 200 uczestników, a 132 osoby oglądały relację w serwisie YouTube.

O terminie oraz porządku obrad następnego posiedzenia członkowie Zespołu zostaną powiadomieni w drodze elektronicznej przez Sekretarza Zespołu (marta.kaczmarska@msz.gov.pl).

Justyna Chrzanowska
Pełnomocnik Ministra

Załącznik:

Lista uczestników posiedzenia w dniu 26.06.2018 r.

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 26 czerwca 2018 r., budynek MSZ – przy ul. Krywulfa 2, sala nr 16 (parter) godz. 09.00-13.00**

Podsekretarz stanu w MSZ	dr hab. Piotr Wawrzyk
Przewodnicząca Zespołu	Justyna Chrzanowska
MSZ DPOPC	Marta Kaczmarska Katarzyna Holy Sebastian Kurek Marta Kałkun Monika Gaffke
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Katarzyna Zalaśńska, Dyrektor Departamentu Ochrony Zabytków Łukasz Czwojda, radca prawny
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Dawid Grochowski, Radca Ministra Departament Analiz i Polityki Migracyjnej
Ministerstwo Sprawiedliwości	Krzysztof Masło, Dyrektor Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka; Urszula Szafrąńska, Naczelnik wydziału ds. Postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka
Ministerstwo Zdrowia	Karol Bogusz, Starszy Specjalista w Wydziale Prawa Europejskiego w Departamencie Współpracy Międzynarodowej; Ewa Wójcik, Naczelnik Wydziału Systemu Ochrony Zdrowia w Departamencie Organizacji Ochrony Zdrowia
Ministerstwo Środowiska	Michał Kobyliński, starszy specjalista w wydziale prawa Unii Europejskiej i międzynarodowego w Departamencie Prawnym
Ministerstwo Sportu i Turystyki	Paweł Pachol, główny specjalista w Biurze Dyrektora Generalnego; Paweł Matej, główny specjalista w Departamencie Prawnym
Rządowe Centrum Legislacji	Piotr Ołdak, Wicedyrektor Departamentu Prawnego i Postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym
Prokuratura Krajowa	Magdalena Beroud-Korowajczyk, Biuro Współpracy Międzynarodowej

Naczelny Sąd Administracyjny	dr hab. Anna Kalisz, Biuro Orzecznictwa
Rzecznik Praw Obywatelskich	dr hab. Agnieszka Grzelak, zastępczyni Dyrektora Zespołu Prawa Konstytucyjnego, Europejskiego i Międzynarodowego; Kamila Kotowska, Zespół ds. Wykonywania Kar; Joanna Subko, Zespół ds. Równego Traktowania; Marcin Mrowicki, Zespół Prawa Karnego
Prokuratura Generalna	Jarosław Zasada, Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Rita Kameduła-Tomaszewska, Przedstawicielka Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania; Jakub Cygan, radca Szefa KPRM
Straż Graniczna	Tomasz Lipski, Pełnomocnik Komendanta Głównego Straży Granicznej ds. Ochrony Praw Człowieka i Równego Traktowania; ppłk SG Iwona Przybyłowicz, Zarząd ds. Cudzoziemców; mjr SG Przemysław Cybul, Zarząd ds. Cudzoziemców
Rzecznik Praw Pacjenta	Mariusz Mamczarek, Naczelnik Departamentu Prawnego
Urząd do Spraw Cudzoziemców	Jakub Dudziak, Biuro Szefa Urzędu

Warszawa, dnia 5 października 2018 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

elektronicznie do członków Zespołu

SPRAWOZDANIE
z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka,
które odbyło się w dniu 27 września 2018 r.

W dniu 27 września 2018 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

I. Otwarcie posiedzenia

Posiedzenia otworzyła Pani Aleksandra Mężykowska, Zastępca Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej: ETPCz lub Trybunał), która przewodniczyła spotkaniu (dalej: Przewodnicząca, Zastępca Pełnomocnika).

Przewodnicząca poinformowała zebranych, że Raport z wykonywania wyroków ETPCz przez Polskę za 2017 r. zostanie poddany dyskusji na posiedzeniu Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP w dniu 4 października 2018 r. Raport zostanie zaprezentowany Senatorom RP przez pana Ministra Piotra Wawrzyka. Przekazała również, że Raport został przygotowany także w formie publikacji i zostanie wkrótce rozesłany do członków Zespołu.

Następnie Przewodnicząca przedstawiła przebieg ostatniego posiedzenia Komitetu Ministrów Rady Europy poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz (KM-DH), które odbyło się w Strasburgu w dniach 18-20 września 2018 r. W agendzie posiedzenia znajdowały się dwie polskie sprawy: grupa spraw *Al Nashiri i Abu Zubaydah*, w której początkowo nie była planowana debata, jednak na wniosek Federacji Rosyjskiej została ona przeprowadzona, oraz sprawa *P. i S. p. Polsce*. W tej sprawie odbyła się zaplanowana wcześniej debata, na którą przyjechali przedstawiciele Ministerstwa Zdrowia z Sekretarz Stanu w MZ, Panią Józefą Szczurek-Żelazko, na czele. W obydwu sprawach zostały przyjęte decyzje, które są publicznie dostępne na stronie internetowej Komitetu Ministrów RE.

Przewodnicząca poinformowała również członków Zespołu, że na następnym posiedzeniu KM-DH, które odbędzie się w dniach 4-6 grudnia 2018 r., w agendzie znajdują się dwie grupy polskich spraw: grupa *Bąk-Majewski* oraz *Rutkowski i inni*, dotycząca przewlekłości postępowań cywilnych i karnych oraz grupa *Fuchs-Beller*, dotycząca przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowno-administracyjnych.

Przewodnicząca zwróciła uwagę, że obie powyższe grupy spraw dotyczące przewlekłości postępowań znajdują się w agendzie Zespołu. Ponadto, w agendzie Zespołu ujęte zostały także sprawy *P. i S. p. Polsce*, *Tysiąc p. Polsce*, *R.R. p. Polsce*, z uwagi na niedawne badanie sprawy *P. i S.* przez KM oraz umieszczenie jej po raz kolejny na agendzie posiedzenia tego organu w marcu 2019 r. Ostatnią z omawianych spraw będzie sprawa *Potomska i Potomski p. Polsce*, w której Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego przedstawi aktualną informację w zakresie wykupu nieruchomości skarżących i postępach w pracach nad nowelizacją systemu ochrony zabytków. Na agendzie

posiedzenia Zespołu znajduje się również punkt dotyczący działań upowszechniających standardy wynikające z Konwencji i orzecznictwa Trybunału, w którym informację przedstawi Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

II. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

1. Informacja nt. działań zmierzających do wykonania wyroku pilotażowego ws. *Rutkowski i Inni p. Polsce*, wyrok z dnia 7 lipca 2015 r. (skarga nr 72287/10), w zakresie funkcjonowania zmienionej *Ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki* - referuje: **Ministerstwo Sprawiedliwości**

Informację przedstawiła Sędzia Urszula Szafrąńska, Naczelnik w Departamencie Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka MS, przypominając, że w ramach działań mających na celu wykonanie wyroku została wprowadzona nowelizacja tzw. ustawy o skardze na przewlekłość z dnia 30 listopada 2016 r., która weszła w życie w dniu 6 stycznia 2017 r. Przedstawiła najważniejsze zmiany wprowadzone ustawą: wprowadzenie dyrektywy interpretacyjnej (art. 1 ust. 3 ustawy), obowiązek całościowej oceny postępowania, co ma zapobiegać fragmentaryzacji dokonywanej przez sądy, nowe zasady dotyczące zasądzania kwoty pieniężnej (określono minimalną wysokość kwoty za rok przewlekłości oraz wprowadzono miarkowanie kwoty poprzez jej zwiększenie), wprowadzenie możliwości wniesienia ponownej skargi na przewlekłość postępowania przed upływem 12 miesięcy w przypadku określonym w art. 14 ust. 2 ustawy.

MS zaprezentowało najnowsze dane statystyczne w zakresie stosowania skargi na przewlekłość, wskazując, że wpływ skarg na przewlekłość w ostatnich latach charakteryzuje się dużą dynamiką. Dane za rok 2017 wskazują na wzrost liczby skarg o ok. 4,5% – do ponad 17.000 skarg. W tej liczbie zawierają się m.in. skargi w postępowaniach cywilnych – ponad 14.000 (82% wszystkich skarg), postępowaniach karnych – ponad 2.000 (13%) oraz postępowaniach gospodarczych – 579 skarg (3,4%). Wynika z tego, że największy problem z przewlekłością postępowań występuje w postępowaniach cywilnych, podczas gdy do Trybunału wpływają skargi dotyczące głównie postępowań karnych.

Dane za 2018 r. (I poł.) wskazują, że do sądów skierowano ponad 9.000 skarg, zatem w przypadku podwojenia tej liczby w drugim półroczu można spodziewać się łącznego wpływu w liczbie ok. 19.000 skarg. Struktura rodzajowa składanych skarg nie uległa zmianie.

W zakresie rodzajów załatwienia skarg dane za I poł. 2018 r. wskazują na pozytywną tendencję wzrostu odsetka skarg uwzględnionych o prawie 2% w stosunku do roku 2017 – do 996 skarg, co w przypadku utrzymania się tej tendencji dałoby ok. 2.000 skarg uwzględnionych rocznie. Pozytywny jest także trend zmniejszania odsetka skarg oddalonych w I poł. 2018 r. – o prawie 2%. Natomiast poziom skarg odrzuconych utrzymuje się na tym samym poziomie.

W odniesieniu do przyznawanych kwot MS wskazało, że w 2010 r. suma przyznanych kwot wyniosła 3 mln złotych, w 2016 r. – 5,7 mln zł, w 2017 r. – 4,5 mln zł, w I półroczu 2018 r. – 2,9 mln zł, co w przypadku powtórzenia takiego wyniku w II poł. 2018 r. powinno skutkować wydatkami ok. 5,8 - 6 mln zł.

Średnia kwota zasądzeń w latach 2016-2017 to 3.000-3.200 zł. Średnia ta utrzymuje się w I poł. 2018 r. Zasadniczo przyczyną takiej wysokości przyznawanych kwot, leżących w dolnych granicach przewidzianych ustawą, jest relatywnie krótki czas trwania zaskarżanych postępowań cywilnych, tj. do 3 lat.

Natomiast w sprawach karnych zauważalna jest stała tendencja wzrostu średniej wysokości zasądzonej przez sądy sumy pieniężnej: w 2015 r. wynosił ona 3.200 zł, w 2016 r. – ok. 3.600 zł (wzrost o 9%), w 2017 r. – 3.870 zł (wzrost o 8%), I poł. 2018 r. – 4.700 zł (wzrost o 18%). W okresie 2015 r. - I poł. 2018 r. średnia zasądzana kwota wzrosła o 46 %. Widoczna jest także tendencja do

dynamicznego zwiększania wysokości zasądanych kwot przez sądy apelacyjne: w sprawach karnych w 2017 r. wynosiła ona średnio 5.723 zł, a w I poł. 2018 r. – 8.572 zł (wzrost o 33%), w sprawach cywilnych w 2017 r. średnio 2868 zł, a w I poł. 2018 r. – 3554 (wzrost o 20%). Z kolei w zakresie orzecznictwa sądów okręgowych w sprawach karnych odnotowano wzrost o 4,5 % (ok. 3.200 zł w 2017 r. i 3.390 zł w I poł. 2018 r.). W odniesieniu do spraw cywilnych poziom zasądanych sum nie uległ zmianie i wynosi ok 2.700 zł, ale należy wskazać, że są to najczęściej sprawy jednoetapowe, proste. W przypadku postępowań sądowych w sprawach cywilnych w I instancji w okresie do 3 lat kończonych jest 99% wszystkich spraw w sądach rejonowych i 98% w sądach okręgowych (dane za rok 2017). Stąd też kwoty zasądzeń są relatywnie niższe. Natomiast w przypadku sądów apelacyjnych wzrost wysokości zasądanych kwot wynika z faktu, że oceniane są postępowania bardziej skomplikowane i wieloetapowe, z udziałem sądu rejonowego i okręgowego lub okręgowego i apelacyjnego.

Odnosnie do zagadnienia monitoringu i nadzoru zewnętrznego Ministra Sprawiedliwości, przedstawicielka tego resortu przyznała, że prowadzona przez MS analiza ujawniła występujące nadal problemy w stosowaniu ustawy, szczególnie w zakresie fragmentaryzacji postępowania, zdarzają się również problemy ze stosowaniem art. 12 ustawy (wysokość zasądzonej kwoty). W takich sytuacjach MS odpowiednio reaguje.

W ponad 50 sprawach zakomunikowanych po wyroku pilotażowym w sprawie *Rutkowski*, w których Trybunał wydał już rozstrzygnięcie, postępowanie krajowe zostało już prawomocnie zakończone. W kilku przypadkach na prośbę MS nastąpiło przyspieszenie wyznaczenia rozprawy odwoławczej, w jednym przypadku wszczęto postępowanie dyscyplinarne w stosunku do sędziego referenta w związku z przewlekłością postępowania. Działania nadzorcze MS w sprawach objętych wyrokiem pilotażowym Trybunału i pozostających w toku będą kontynuowane. Ponadto MS rozpocznie takie działania nadzorcze nad postępowaniami krajowymi w toku w sprawach z grupy Augustyniak.

Z kolei w ramach wewnętrznego nadzoru administracyjnego, we wszystkich sądach okręgowych powołano koordynatorów ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych i karnych. Zadaniem koordynatorów jest udzielanie sędziom, asesorum sądowym, referendarzom sądowym i asystentom sędziów informacji o sposobach zapoznania się z treścią standardów wynikających z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. W maju 2018 r., przy współpracy z Krajową Szkołą Sądownictwa i Prokuratury, zostało przeprowadzone 3-dniowe szkolenie dla wszystkich koordynatorów, podczas którego szczególny nacisk został położony na problematykę przewlekłości postępowań oraz standardy orzecznicze Trybunału. Koordynatorom przekazano materiały szkoleniowe/dydaktyczne oraz pouczono o konieczności aktywnego wykorzystania przyznanych im uprawnień.

Przeprowadzane są także szkolenia dla sędziów we wszystkich okręgach apelacyjnych, które poświęcone są wyłącznie problemowi przewlekłości postępowań. Zorganizowano dotychczas szkolenia dla 10 apelacji cywilnych i 3 karnych.

Przewodnicząca posiedzenia podsumowała, że zakres zaprezentowanych przez MS danych wydaje się właściwy z punktu widzenia oczekiwań Komitetu Ministrów RE względem Polski. Niepokoją jednak ciągle niskie kwoty zasądzeń na poziomie krajowym, bowiem rozbieżność pomiędzy zasądzeniami na poziomie krajowym a kwotami proponowanym przez Trybunał jest bardzo duża.

2. **Grupy spraw Fuchs i Beller**, dotyczące przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowno-administracyjnych, w zakresie działań praktycznych i ustawodawczych mających na celu usprawnienie postępowań – referuje: **Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji** (dalej: MSWiA) oraz **Naczelny Sąd Administracyjny** (dalej: NSA)

Przewodnicząca poinformowała, że ta grupa spraw będzie omawiana na posiedzeniu KM-DH w grudniu 2018 r., w związku z czym rząd musi przedstawić KM informacje nt. stanu wykonywania spraw, w szczególności w zakresie środków generalnych mających na celu przyspieszenie postępowań administracyjnych oraz sądowno-administracyjnych.

Informacje ze strony MSWiA przedstawił pan Piotr Witkowski z Departamentu Administracji Publicznej, który wskazał na 3 ważne nowelizacje Kodeksu postępowania administracyjnego (dalej: k.p.a.) z 2010 r., 2017 r. i 2018 r.

Nowelizacja k.p.a., wprowadzona ustawą z dnia 3 grudnia 2010 r., przewiduje m.in. możliwość skargi na przewlekłość postępowań administracyjnych prowadzonych w urzędach administracji publicznej do sądów administracyjnych.

Nowelizacja k.p.a., wprowadzona ustawą z dnia 7 kwietnia 2017 r., weszła w życie 1 czerwca 2017 r. Była to najbardziej kompleksowa nowelizacja k.p.a, która w istotny sposób zmieniła kształt szeregu elementów prowadzonych postępowań administracyjnych. Nowelizacja wprowadziła m.in.: instytucję ponaglenia – po 30 dniach obywatel ma możliwość wystąpienia do sądu administracyjnego ze skargą na bezczynność organów lub przewlekłość postępowania, instytucję zrzeczenia się odwołania, instytucję mediacji. Zgodnie z nowymi przepisami, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy jest opcjonalny – skargę do sądu administracyjnego można złożyć bez korzystania z niego. Nowelizacja k.p.a. z 2018 r. została wprowadzona ustawą z dnia 6 marca 2018 r. Wprowadziła ona m.in. art. 14a k.p.a, zgodnie z którym organy administracji publicznej umożliwiają stronom ocenę działania urzędów w sprawach prowadzonych, w tym ocenę pracowników tych urzędów.

Ponadto, w związku z nowelizacją k.p.a. z 2017 r., ministrowie kierujący działami administracji rządowej są zobowiązani w terminie do dnia 1 czerwca 2019 r. dokonać przeglądu aktów prawnych regulujących postępowania administracyjne w zakresie dwuinstancyjności oraz przedstawić ministrowi właściwemu do spraw gospodarki oraz ministrowi właściwemu do spraw administracji publicznej raporty wraz z uzasadnieniem, wskazujące na postępowania administracyjne, w których zachodzi konieczność zachowania dwuinstancyjności postępowań, bądź zasadne jest odstąpienie od niej. Minister właściwy do spraw gospodarki, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej, został zobowiązany do przedstawienia Radzie Ministrów raportu dotyczącego dwuinstancyjności postępowań administracyjnych w terminie do grudnia 2019 r. Natomiast w roku 2020 zostanie przygotowany raport mający na celu ocenę *ex post* funkcjonowania znowelizowanych przepisów k.p.a. oraz ich stosowania w praktyce.

Informacje ze strony NSA przedstawiła Pani Anna Kalisz z Biura Orzecnictwa NSA. Przedstawiła dane wskazujące, że rocznie do sądu wpływa ok. 200 spraw dotyczących przewlekłości postępowania.

Odnosząc się do ostatnich zmian legislacyjnych poinformowała, że sądy administracyjne nie odczuwają jeszcze zmian k.p.a., bowiem nowe przepisy dotyczą spraw wszczynanych po 1 czerwca 2017 r. Zwróciła jednak uwagę na zmiany systemowe dotyczące działalności NSA, wymieniając m.in.: znacząco rozszerzone orzekanie reformatoryjne przez NSA, rozpoznawanie spraw w trybie uproszczonym, rozszerzenie uprawnień referendarzy oraz możliwość zrzeczenia się przeprowadzenia rozprawy.

Przedstawicielka NSA zwróciła uwagę na dwa czynniki decydujące o dużej liczbie spraw sądowo-administracyjnych: przewlekłe postępowanie administracyjne oraz stosowana do niedawna praktyka przekazywania spraw do ponownego rozpoznania. Obecnie gromadzone są dane, które wskazują na pozytywny trend w zakresie liczby załatwianych spraw sądowo-administracyjnych.

Przedstawicielka NSA przypomniała na koniec, że według raportu Komisji Europejskiej z 2014 r. Polska miała jedno z najlepszych wskaźników rozpoznawania spraw przez wojewódzkie sądy administracyjne oraz dobre wskaźniki jeśli chodzi o Naczelny Sąd Administracyjny.

Przewodnicząca, podsumowując ten punkt, poprosiła MSWiA o przekazanie harmonogramu przygotowania raportów, o których była mowa powyżej. Natomiast NSA został poproszony o przedstawienie statystyk obrazujących wpływ wprowadzonych zmian na praktykę sądów krajowych.

3. Informacja nt. postępu w realizacji wyroków *P. i S. p. Polsce* (skarga nr 57375/08), *Tysiąc p. Polsce* (skarga nr 5410/03), *R.R. p. Polsce* (skarga nr 27617/04), dotyczących praw reprodukcyjnych - referuje: **Ministerstwo Zdrowia** (dalej: MZ)

Przewodnicząca przypomniała, że sprawa znalazła się na agendzie KM RE w poprzedzającym posiedzeniu Zespołu tygodniu i została poddana debacie, podczas której Polskę reprezentowała Sekretarz Stanu w MZ, Pani Józefa Szczurek-Żelazko. W sprawie została przyjęta decyzja (dostępna publicznie na stronie KM RE), w której zadecydowano m.in., że ponownie znajdzie się w agendzie KM-DH w marcu 2019 r., a zatem konieczne będzie przedstawienie nowych informacji w przedmiocie wykonania wyroku do początku 2019 r.

Informacje w sprawie przedstawił Pan Przemysław Klaman z Departamentu Współpracy Międzynarodowej MZ. Poinformował, że zgodnie z decyzją KM, oczekiwane jest ze strony polskiej przedstawienie informacji o podejmowanych działaniach praktycznych oraz danych statystycznych. Przedstawiciel MZ zwrócił uwagę, że podczas debaty na forum KM, przedstawione zostały dane zarówno na temat liczby przeprowadzanych zabiegów przerywania ciąży, jak i przypadków powoływania się na klauzulę sumienia. Wskazał, że od 2008 r., w którym miały miejsce wydarzenia objęte skargą w sprawie *P. i S.*, liczba wykonywanych zabiegów podwoiła się i od 2016 r. ustabilizowała się na poziomie ok. tysiąca zabiegów rocznie. Ponadto od 2016 r. zbierane są dane na temat zabiegów przeprowadzanych u pacjentek poniżej 18 roku życia.

W odniesieniu do stosowania klauzuli sumienia w kontekście odpowiedzialności lekarzy, MZ poinformowało, że sądy lekarskie nie rozpatrywały tego typu spraw w ostatnich latach. Zaprezentowało również informację odnośnie do liczby odnotowanych przypadków powoływania się na klauzulę sumienia w 2013 r., kiedy to w wyniku zapytania rozesłanego do wszystkich placówek z oddziałami ginekologii i położnictwa (łącznie 406 szpitali, odpowiedziało 375 placówek), przekazały one informację o 3 przypadkach powołania się w ich placówkach na klauzulę sumienia (we wszystkich tych przypadkach pacjentkom zostały wskazane inne podmioty lecznicze).

Przewodnicząca poinformowała dodatkowo, że sama debata w sprawie *P. i S.* na posiedzeniu Komitetu Ministrów wzbudziła zainteresowanie państw członkowskich Rady Europy i zadanych zostało wiele pytań, na których część Minister Szczurek-Żelazko od razu udzieliła odpowiedzi. Pozostałe informacje zostaną zawarte w informacji, którą strona polska będzie zobowiązana przedstawić KM w odpowiednim czasie przed posiedzeniem tego organu w marcu 2019 r.

Ponadto głos zabrała przedstawicielka Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, która zwróciła się do MZ z pytaniem na temat dostępności zabiegu przerywania ciąży, zwróciła także uwagę, że omawiane prawo do informacji nt. zabiegu powinno być proaktywne, powinno być także rozszerzone o obowiązek udzielania informacji ofiarom gwałtu przez organy ścigania. Przedstawicielka RPO zwróciła uwagę, że obowiązujące od 2015 r. wytyczne ws. przestępstw o zgwałcenie nie są w tym zakresie wystarczające i zdarzają się przypadki, gdy termin na przeprowadzenie zabiegu minął, ponieważ ofiara zgwałcenia nie została przez prokuratora poinformowana o swoich prawach w tym przedmiocie.

Na koniec, odnosząc się do stwierdzonego w wyroku *P. i S.* naruszenia prawa do prywatności, przedstawicielka BRPO zwróciła uwagę, że przedstawiane przez MZ informacje nadal w sposób niewystarczający wyjaśniają, dlaczego w przypadku skarżących obowiązujące regulacje nie zadziałały i jakie wyciągnięto z tego wnioski.

Przedstawicielka PK zauważyła, że przytoczone postulaty BRPO w zakresie informowania pokrzywdzonych o przysługujących im prawach wydają się znacznie wybiegać poza zakres procedury karnej w takich sprawach, w których śledczy, z uwagi na wrażliwy charakter tych spraw, koncentrują się na zabezpieczeniu materiału dowodowego. Osoby pokrzywdzone otrzymują pisemną informację na temat przysługujących im praw, więc ewentualnie może w ten sposób możliwe byłoby przekazanie również takich informacji, ale w takim przypadku postulat ten powinien być skierowany do MS, które opracowuje wzory takich formularzy. Ponadto przedstawicielka PK zapytała MZ, czy planowana jest nowelizacja art. 31 ustawy o prawach pacjenta, a jeśli tak to jaki jest harmonogram.

W odpowiedzi na powyższe MZ poinformowało, że w związku z prośbą BRPO uzupełni informacje dotyczące naruszenia prawa do prywatności i braku skuteczności obowiązujących regulacji oraz wyciągniętych z tego wniosków. Odnośnie do pytania dotyczącego nowelizacji ustawy, poinformowano, że jest ona planowana, ale nie ma jeszcze konkretnego harmonogramu.

4. Informacja nt. postępu w realizacji wyroku ws. *Potomska i Potomski p. Polsce* (skarga nr 33949/05), w zakresie przeprowadzenia nowelizacji ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz wykonania środków indywidualnych – referuje: **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego** (dalej: MKiDN).

Informacje w sprawie przedstawił Pan Łukasz Czwojda, radca prawny z Departamentu Ochrony Zabytków w MKiDN, wskazując, że w zakresie wykonania środków generalnych nadal trwają prace zespołu ds. opracowania kompleksowej reformy systemu ochrony zabytków. Prace są w zaawansowanym stadium, zaangażowano w nie wielu ekspertów i opracowano m.in. szczegółową analizę prawnoporównawczą dotyczącą kwestii uregulowania odszkodowań za wykup nieruchomości zabytkowych. Nie został jednak jeszcze przygotowany projekt ustawy i trudno obecnie zadeklarować, kiedy prace zakończą się.

W kwestii środków indywidualnych MKiDN nie przedstawiło nowych informacji, wskazując dodatkowo na wystąpienie problemu z koordynacją działań różnych organów samorządu terytorialnego. Właściwy starosta chciałby przeprowadzić procedurę wywłaszczeniową, podczas gdy nie jest to konieczne, a skarżący chcą odpłatnie odstąpić nieruchomość. Podjęte zostały przez MKiDN próby zaangażowania MSWiA do negocjacji ze starostą i wójtem. Natomiast sama kwota wykupu nie stanowi problemu.

Przewodnicząca, przypominając że wykonanie środków indywidualnych mogłoby się przyczynić do przynajmniej częściowego zakończenia nadzoru KM nad omawianą sprawą, zapytała czy zasadne byłoby zaangażowanie się MSZ w przedmiotową sprawę. W ocenie MKiDN na obecnym etapie wystarczą działania prowadzone przez nich samodzielnie.

III. Informacja na temat działań podejmowanych przez resorty w celu upowszechniania standardów Trybunału

Informacje w sprawie przedstawił Pan Dawid Grochowski z Departamentu Analiz i Polityki Migracyjnej MSWiA oraz Pani Iwona Przybyłowicz z Zarządu do spraw Cudzoziemców Komendy Głównej Straży Granicznej.

MSWiA poinformowało, że treść orzeczenia ETPCz w sprawie *Bistieva p. Polsce* została przekazana do Urzędu ds. Cudzoziemców w celu zapoznania się ze standardami strasburskimi w tym zakresie. Wskazano na konieczność szybkiego prowadzenia postępowań o udzielenie ochrony międzynarodowej. W IV kwartale 2018 r. planowane jest przeprowadzenie szkolenia dla pracowników Urzędu na temat orzecznictwa ETPCz, w szczególności wyroku w sprawie *Bistieva*. Wyznaczony został także pracownik, który ma za zadanie upowszechniać orzecznictwo Trybunału.

Przedstawicielka KG Straży Granicznej poinformowała o zmianie stanu prawnego od czasu gdy miała miejsce sprawa *Bistieva* - obecnie środki alternatywne są wprowadzone i rzeczywiście stosowane. Liczba małoletnich w detencji zdecydowanie zmalała. SG planuje ponadto na najbliższym naradzie kierownictwa w listopadzie 2018 r. bliższe przedstawienie wyroku w sprawie *Bistieva p. Polsce*.

Przewodnicząca poinformowała, że w związku z uprawomocnieniem się wyroku w sprawie *Bistieva p. Polsce* w terminie maksymalnie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku konieczne będzie przedłożenie Komitetowi Ministrów planu działań w zakresie wykonania tego orzeczenia. W związku z tym zorganizowane zostanie spotkanie grupy roboczej Zespołu w celu ustalenia rodzaju informacji, które powinny zostać zawarte w planie działań. Ponadto przewodnicząca poprosiła o wyjaśnienie sposobu implementacji ostatniego wyroku NSA, który

odrzuć możliwość odmowy wpuszczenia cudzoziemca na terytorium kraju tylko na podstawie notatki sporządzonej przez funkcjonariusza SG.

IV. Informacja na temat wydarzeń związanych z obchodami 25-lecia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce

Informacje w tym punkcie przedstawiła Przewodnicząca. Poinformowała m.in. o konkursach dla dzieci i młodzieży szkolnej, organizowanych we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej oraz współpracy z Rzecznikiem Praw Obywatelskich w szkoleniach dla edukatorów. Jednocześnie zachęciła resorty do przeprowadzania własnych działań związanych z obchodami 25-lecia EKPCz.

Aleksandra Mężykowska
Przewodnicząca
Zastępca Pełnomocnika

Załącznik:

Lista uczestników posiedzenia w dniu 27 września 2018 r.

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 27 września 2018 r., budynek MSZ, ul. A. Krywulca 2, sala nr 16 (parter) godz. 09.00**

Przewodnicząca posiedzenia Zespołu	Aleksandra Mężykowska
MSZ DPOPC	Marta Kaczmarska Anita Janusz
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Łukasz Czwojda, Departament Ochrony Zabytków
Ministerstwo Finansów	Paweł Wilczek, Departament Współpracy Międzynarodowej
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	Urszula Kurowska, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Ernest Nasternak, Departament Spraw Społecznych i Oświaty Rolniczej
Ministerstwo Sportu i Turystyki	Tomasz Bieniek, Departament Prawny Paweł Pachoł, Biuro Ministra
Ministerstwo Sprawiedliwości	Urszula Szafrąńska, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Dawid Grochowski, Departament Analiz i Polityki Migracyjnej Piotr Witkowski, Departament Administracji Publicznej
Ministerstwo Środowiska	Michał Kobylński, Departament Prawny
Ministerstwo Zdrowia	Przemysław Kłaman, Departament Współpracy Międzynarodowej Ewa Wójcik, Departament Organizacji Ochrony Zdrowia
Ministerstwo Edukacji Narodowej	Stella Nienartowicz, Departament Prawny

Rzecznik Praw Obywatelskich	Magdalena Klimś, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich Marcin Malecko, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich Grzegorz Heleniak, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
Rządowe Centrum Legislacji	Natalia Cabaj, Departament Prawny i Postępowañ przed Trybunałem Konstytucyjnym
Naczelny Sąd Administracyjny	Anna Kalisz, Biuro Orzecznictwa
Prokuratura Krajowa	Magdalena Beroud-Korowajczyk, Biuro Współpracy Międzynarodowej Agnieszka Goździk, Departament Postępowania Przygotowawczego
Prokuratoria Generalna RP	Franciszek Strzyczkowski, Departament Prawa Międzynarodowego i Europejskiego Marcin Kołduński, Departament Prawa Międzynarodowego i Europejskiego
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Aleksandra Wrochna, Departament Prawny Maciej Szmit, Departament Służby Cywilnej Rita Kameduła-Tomaszewska, KPRM/Pełnomocnik ds. Równego Traktowania Jakub Cygan, Departament Bezpieczeństwa narodowego
Kancelaria Senatu	Joanna Granowska, Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Kancelaria Sejmu	Ziemowit Cieślik, Biuro Analiz Sejmowych
Komenda Główna Straży Granicznej	Iwona Przybyłowicz, Zarząd ds. Cudzoziemców
Urząd do Spraw Cudzoziemców	Radosław Wróbel, Biuro Szefa Urzędu
Rada do Spraw Uchodźców	Michał Kowalski

Warszawa, dnia 10 stycznia 2019 r.

**Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych**

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

elektronicznie do członków Zespołu

SPRAWOZDANIE

**z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które odbyło się
w dniu 17 grudnia 2018 r.**

W dniu 17 grudnia 2018 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. (z późniejszymi zmianami).

I. Otwarcie posiedzenia

Posiedzenie otworzył Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej: ETPCz lub Trybunał), który przewodniczył spotkaniu (dalej: Przewodniczący, Pełnomocnik). Na wstępie podkreślił szczególny charakter posiedzenia ze względu na obecność przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i korporacji prawniczych.

Przewodniczący przedstawił dane statystyczne za 2018 r. (wg stanu na dzień 15 grudnia 2018r.). W ciągu 2018 r. ETPCz zakomunikował Polsce 117 skarg celem zajęcia stanowiska, wydał 21 wyroków w sprawach polskich oraz 89 decyzji, w tym 24 decyzje zatwierdzające ugody, 12 decyzji zatwierdzających deklaracje jednostronne oraz 31 decyzji o niedopuszczalności skarg. Z kolei w zakresie wykonywania orzeczeń Trybunału, w 2018 r. zostało uznanych za wykonane 69 spraw (48 wyroków i 21 decyzji zatwierdzających ugody). W związku z powyższym, na koniec roku (wg stanu na dzień 15 grudnia 2018 r.) w procesie egzekucji pod nadzorem Komitetu Ministrów Rady Europy (dalej: KM RE) pozostawało 95 polskich spraw (67 wyroków i 28 decyzji zatwierdzających ugody).

Następnie Zastępca Pełnomocnika ds. koordynacji wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przedstawiła informację odnośnie do ostatniego posiedzenia KM RE poświęconego nadzorowi nad wykonywaniem wyroków ETPCz (tzw. posiedzenie KM-DH), które odbyło się w dniach 4-6 grudnia 2018 r. W agendzie tego posiedzenia były dwie grupy polskich spraw: grupa spraw dotyczących przewlekłości postępowań karnych i cywilnych (*Bąk p. Polsce, Majewski p. Polsce, oraz Rutkowski i inni p. Polsce*) oraz grupa spraw dotyczących przewlekłości postępowań administracyjnych i sądowo-administracyjnych (*Beller p. Polsce*). Sprawy te nie zostały poddane debacie na posiedzeniu, przyjęte zostały natomiast decyzje zawierające ocenę KM RE stanu wykonywania wyroków w tych grupach spraw, dostępne publicznie na stronie internetowej Komitetu. Dodatkowo, oprócz decyzji w grupie *Beller*, przyjęta została rezolucja uznająca za wykonane część spraw z tej grupy (35 z 53 spraw). Zamknięte zostały wyłącznie sprawy, w których środki indywidualne zostały wykonane, a postępowania krajowe, będące przedmiotem skargi do Trybunału, zakończone. Poinformowała również o polskich sprawach włączonych do agendy posiedzeń KM-DH w 2019 r. Na najbliższym posiedzeniu, które odbędzie się w marcu 2019 r. w Strasburgu, na agendzie znajduje się sprawa *P. i S. p. Polsce*, w związku z czym kwestia wykonania wyroku w tej sprawie włączona została ponownie do agendy Zespołu. Natomiast w agendzie

posiedzenia KM-DH w czerwcu 2019 r. znajduje się grupa *Al Nashiri p. Polsce* i *Abu Zubaydah p. Polsce*, a w grudniu 2019 r. – sprawa *Grabowski p. Polsce*. Przedstawiony wyżej kalendarz omawiania polskich spraw przez KM RE w 2019 r. nie wyklucza dodania nowych spraw w drodze decyzji Komitetu lub na podstawie wniosku zainteresowanego państwa.

II. Wymiana poglądów z uczestnikami posiedzenia na temat działań podejmowanych na rzecz wykonywania wyroków w 2018 r. i możliwych do podjęcia w 2019 r.

Pełnomocnik zachęcił do uczestników do dyskusji, zadawania pytań i zgłaszania postulatów, korzystając z okazji wspólnego spotkania przedstawicieli administracji rządowej, odpowiedzialnej za wykonywanie wyroków, z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego.

Przedstawicielka Krajowej Rady Radców Prawnych, zwróciła uwagę na powolne tempo wykonywania wyroków i utrzymujące się problemy systemowe, wśród których wymieniła m.in. warunki w więzieniach, procedury nadawania statusu więźnia niebezpiecznego, zbyt częste kontrole osobiste tych więźniów. Wskazała, że Ministerstwo Sprawiedliwości (dalej: MS) nie wyciąga wniosków z orzecnictwa Trybunału w tych sprawach.

Przedstawicielka Naczelnej Rady Adwokackiej (dalej: NRA), odniosła się do sprawy *P. i S. p. Polsce* i, nawiązując do komunikacji NRA złożonej w przedmiotowej sprawie, wskazała na problemy z dostępem do informacji dla osób uprawnionych do zabiegu legalnej aborcji w przypadku gdy lekarz skorzysta z tzw. klauzuli sumienia. Z informacji przedłożonych przez rząd do KM RE wynika, że skutecznym środkiem dla takich osób jest instytucja sprzeciwu do komisji lekarskiej, ale według NRA nie funkcjonuje ona prawidłowo i nie jest skuteczna. W związku z tym powstaje pytanie, jakie działania są przewidziane przez rząd w celu wykonania wyroku *P. i S. p. Polsce*. Kolejną kwestią podniesioną przez NRA była przewlekłość postępowań i związany z tym problem jakości i terminowości sporządzania opinii przez biegłych sądowych. Ponadto NRA zapytała czy MS bada również postępowania, w których skarga na przewlekłość nie została złożona, oraz czy w przypadku złożenia takiej skargi, bada jej wpływ na zaskarżone postępowanie.

Przedstawiciel Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka (dalej: HFPC), zwrócił uwagę na pozytywny fakt wykonania wyroku w sprawie *Kędzior p. Polsce* i wejście w życie przepisów znowelizowanej ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, która uwzględniła standard Trybunału. Zauważył jednak, że pojawiają się problemy związane ze środkami indywidualnymi – środkami wypłacanymi skarżącym jako zadośćuczynienie. Przytoczył przykład sprawy, w której skarżącemu, który otrzymał słuszne zadośćuczynienie zasądzone przez Trybunał, znacząco podwyższono opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej z uwagi na zwiększenie dochodów (ostatecznie skarżący ten został zwolniony z tej podwyższonej opłaty). HFPC zapytała również, jakie działania są podejmowane, aby środki zasądzone skarżącym były wypłacane im, a nie ich opiekunom, którzy przyczynili się do stwierdzonego przez Trybunał naruszenia. Ponadto, w zakresie wykonywania wyroku *Grabowski p. Polsce* zwrócił uwagę, że sprawa senackiego projektu zmiany ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, która wykonałaby to orzeczenie, utknęła w Sejmie i należy te prace przyspieszyć. W ocenie HFPC również nowelizacja ustawy o skardze na przewlekłość postępowania (sprawa *Rutkowski i inni p. Polsce*) jest niewystarczająca i należałoby znieść górny limit kwoty, która może być przyznana w przypadku stwierdzenia przez sąd przewlekłości. Przedstawiciel HFPC przypomniał także, że nadal nie jest wykonany wyrok Trybunału w sprawie *Beller p. Polsce*, a sprawa na etapie krajowym pozostaje w toku, złożono też już drugą skargę do Trybunału w tej sprawie. Odnośnie do sprawy *P. i S. p. Polsce*, *R.R. p. Polsce* i *Tysiąc p. Polsce* podzielił uwagi przedstawione przez NRA.

Odpowiadając na pytania i kwestie podniesione w dyskusji przez uczestników posiedzenia, Przewodniczący Zespołu, odnosząc się do wypowiedzi przedstawiciela HFPC, zauważył, że Trybunał w swoich decyzjach nie wskazuje w jaki sposób wypłacać środki zasądzone w ramach zadośćuczynienia.

Przedstawiciel MS, odnosząc się do kwestii biegłych sądowych, podniesionej przez NRA, wskazał, że MS nie analizuje tak dogłębnie wszystkich spraw pod tym kątem, a dodatkowym

utrudnieniem jest brak możliwości nadzorowania przez sądy terminowości sporządzania opinii przez biegłych. W przedmiocie wykonania grupy spraw dotyczącej przewlekłości postępowań sądowych, poinformował, iż postępowania krajowe w ok. 80% spraw objętych wyrokiem pilotażowym w sprawie *Rutkowski i inni p. Polsce* zostały zakończone. MS na bieżąco monitoruje sytuację spraw pozostających w toku. Dodatkowo, MS przeprowadza kwartalny monitoring spraw, w których złożone zostały skargi na przewlekłość. Odnośnie do kwestii nadawania statusu więźniów niebezpiecznych nie są obecnie prowadzone żadne prace legislacyjne.

W kontekście pytania przedstawicielki KRRP dotyczącego zmian w procedurze przed komisją penitencjarną i skarg na powtarzające się kontrole osobiste, przedstawicielka Centralnego Zarządu Służby Więziennej wskazała, że wykonując wyroki w sprawach *Horych p. Polsce* i *Piechowicz p. Polsce* podjęto szereg działań przeciwdziałających powtarzaniu się ww. problemów i błędnemu stosowaniu tej instytucji. CZSW monitoruje wszelkie skargi w tym zakresie. Dyrektor Generalny Służby Więziennej zobowiązał też dyrektorów okręgowych, aby monitorowali dobre praktyki. Zastępca Pełnomocnika ds. koordynacji wykonywania wyroków ETPCz dodała, że jeśli chodzi o wykonywanie orzeczeń Trybunału w zakresie warunków więziennych, przewlekłego stosowania aresztu tymczasowego, czy więźniów niebezpiecznych, to takich spraw w procesie egzekucji jest zaledwie kilka i dotyczą one starych stanów faktycznych, a tylko jedna sprawa dotycząca przewlekłości tymczasowego aresztu odnosi się częściowo do okresu po zamknięciu grupy *Trzaska*. KM RE uznał za wykonane i zamknął nadzór nad grupami spraw reprezentującymi określone problemy systemowe, uznając je za rozwiązane, co jednak nie oznacza, że pojedyncze sprawy nie mogą się pojawić. Takie pojedyncze sprawy nie sygnalizują jednak istnienia problemu systemowego. Dodatkowo Zastępca Pełnomocnika ds. postępowań przed ETPCz, wskazała, że jeśli chodzi o sprawy zawisłe w procedurze skargowej przed Trybunałem (czyli przed wydaniem orzeczenia) obejmujące ww. problemy, to zauważalna jest tendencja spadkowa, a komunikowane obecnie przez Trybunał sprawy dotyczą przede wszystkim starych stanów faktycznych i prawnych. Wskazała również na niedawną decyzję Trybunału w sprawie *Pawełkowicz p. Polsce* (skarga nr 59460/12, decyzja z dnia 6 listopada 2018 r., niekomunikowana rządowi), którą Trybunał uznał za niedopuszczalną z uwagi na oczywistą bezzasadność.

Odnośnie do wykonania wyroku Trybunału w sprawie *P. i S. p. Polsce*, przedstawiciel Ministerstwa Zdrowia (dalej: MZ) podkreślił, że po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z października 2015 r. w sprawie tzw. klauzuli sumienia ustalono, że obowiązek poinformowania pacjentek o miejscu, w którym można uzyskać świadczenie w postaci legalnej aborcji nadal istnieje, ale ciąży on na dyrekcji danej placówki. Narodowy Fundusz Zdrowia (dalej: NFZ) nie posiada danych, ile jest takich przypadków, ponieważ nie są one zgłaszane do tej instytucji. Dlatego też zaapelował o zgłaszanie takich sytuacji do NFZ i MZ, co dawałoby możliwość zlecenia kontroli w danej placówce. W kwestii instytucji sprzeciwu od opinii lekarza, przedstawiciel MZ poinformował, że w MZ w 2016 r. prowadzona była analiza tej instytucji, której skutkiem był projekt jej uproszczenia. Podkreślił także, że instytucja sprzeciwu jest instytucją generalną i dotyczy wszystkich pacjentów, a nie tylko kobiet. MZ nie ma danych, które wskazywałyby na nieskuteczność środka w postaci sprzeciwu od opinii czy orzeczenia lekarza. Przedstawiciel MZ zaprezentował także dane statystyczne dotyczące wykonywania zabiegów legalnej aborcji na przestrzeni ostatnich lat: w 2015 r. przeprowadzono 1040 takich zabiegów, w 2016 r. – 1098, natomiast w 2017 r. – 1057. Dane te wskazują na fakt realizacji prawa do świadczenia w postaci zabiegu przerwania ciąży.

Następnie przedstawicielka Federacji na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, odnosząc się do wyroków ETPCz w sprawach *P. i S. p. Polsce*, *R.R. p. Polsce* i *Tysiąc p. Polsce*, wskazała na problem niewykonania do tej pory tych wyroków przez rząd. Podkreśliła, że być może liczba tylko trzech spraw dotyczących aborcji rozpatrzonych przez Trybunał wiąże się z ogromną stygmatyzacją kobiet w tym zakresie, a liczba ok. tysiąca aborcji rocznie na ok. 9 mln kobiet w okresie rozrodczym potwierdza istnienie problemu. Na stygmatyzację i traumę kobiet składa się wiele czynników, takich jak przedłużanie procesu diagnostycznego w celu doporowadzenia do upływu terminu, w którym możliwe jest przeprowadzenie zabiegu przerwania ciąży, czy istnienie obszarów, na których tych zabiegów nie wykonuje się (Federacja przytoczyła przykład województwa podkarpackiego). Przedstawicielka Federacji podkreśliła, że dla wykonania wyroku samo stworzenie procedury nie

wystarcza, musi ona zostać też skutecznie wdrożona. Przedstawiła również kilka propozycji rozwiązań w tym przedmiocie, takich jak możliwość nałożenia dodatkowych zadań na konsultantów wojewódzkich ds. ginekologii w zakresie wdrażania przepisów ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta; stworzenie nowego środka lub skonstruowanie istniejącego w taki sposób, aby rozróżniał pacjentów wymagających jak najszybszego otrzymania świadczenia i tych, którzy mogą poczekać na zakończenie całej procedury sprzeciwu; zajęcie się kwestią umożliwienia młodzieży powyżej 15 roku życia samodzielnego dostępu do świadczeń medycznych.

W odpowiedzi na zapytanie Pełnomocnika, czy Federacja udziela pomocy zgłaszającym się do niej kobietom, np. w przygotowaniu skargi do Trybunału albo informowania o możliwości sprzeciwu przedstawicielka Federacji poinformowała, że taka pomoc jest udzielana, ale kobiety nie podtrzymują swoich skarg z uwagi na istniejące procedury. W tym kontekście przedstawiciel MZ zauważył, że MZ nie może podjąć działań, jeśli nie ma oficjalnych informacji na temat danego problemu.

Przedstawiciel Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w odniesieniu do zaprezentowanych przez Pełnomocnika danych statystycznych zwrócił uwagę, że w jego ocenie nie wyglądają one tak optymistycznie, jeśli spojrzeć na dodatkowe dane publikowane przez ETPCz. Można wręcz mówić o pewnym zastojem w pracy Trybunału. Przedstawiciel RPO poprosił także o wyjaśnienie podanej przez Pełnomocnika liczby 31 decyzji o niedopuszczalności i 21 wyroków wydanych w 2018 r. w sprawach polskich, bowiem z danych Trybunału wynika, że spraw zawisłych do rozpoznania jest ponad 600. W tym miejscu Pełnomocnik wyjaśnił, że dane dotyczące wydanych decyzji i wyroków dotyczą spraw, które zostały przesłane rządowi celem zajęcia stanowiska i tych decyzji o niedopuszczalności, które zostały notyfikowane i opublikowane w bazie orzeczeń Trybunału. Nie uwzględniają spraw rozpatrywanych w Trybunale w składzie jednego sędziego i decyzji o niedopuszczalności wydanych w takim składzie, ponieważ te sprawy i decyzje nie są rządowi notyfikowane i danymi na ich temat dysponuje jedynie Trybunał.

Odnosnie do sprawy *P. i S. p. Polsce* przedstawiciel RPO wskazał, że RPO przekazywał MZ swoje uwagi związane z nieefektywnością przepisów ustawy o prawach pacjenta i zachęcał do podjęcia odpowiednich działań w tym zakresie. Podkreślił, że niewykonanie wyroków Trybunału w omawianych trzech sprawach (oprócz *P. i S.*, także *R.R.* oraz *Tysiąc*) sprawia, że potencjalne skarżące nie widzą skuteczności tej drogi. Wskazał, że sam KM RE zauważył rozdźwięk między teoretyczną a faktyczną możliwością terminacji ciąży. Zadał również pytanie o kroki, jakie rząd zamierza podjąć w celu wykonania wyroku.

Nawiązując do obchodzonej w bieżącym roku 25 rocznicy ETPCz w PL, przedstawiciel RPO poinformował o zorganizowanym przez RPO w tygodniu poprzedzającym posiedzenie Zespołu II Kongresie Praw Obywatelskich, na którym odbyły się m.in. warsztaty z pisania skarg do Trybunału, zauważając jednocześnie brak oficjalnej delegacji przedstawicieli administracji rządowej na tym wydarzeniu.

Przedstawiciel RPO poruszył także kwestię tłumaczeń wyroków ETPCz, przypominając o zawartym pomiędzy RPO, NRA i KRRP porozumieniu w zakresie tłumaczenia wyroków Trybunału wydanych przeciwko innym państwom. Zwrócił także uwagę na szybkość rządu Rumunii w tłumaczeniu orzeczeń ETPCz, podając przykład wyroku z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie *M.A. i inni p. Litwie*, który już został przetłumaczony na język rumuński.

Na koniec wskazał, że celem Zespołu powinna być także dyskusja o sprawach, w których nadzór nad wykonaniem został już zamknięty przez KM RE, aby przeanalizować, czy rzeczywiście wszystkie możliwe środki zostały podjęte, w szczególności jeśli chodzi o sprawy użycia przemocy przez policję oraz skuteczne śledztwo w tym przedmiocie, prawo do obrony na wczesnym etapie postępowania czy spraw karnych o zniestawienie dot. dziennikarzy.

W odpowiedzi na powyższe uwagi, Przewodniczący zauważył, że nie należy zniechęcać osób do kierowania skarg do Trybunału z tego powodu, że podobne wyroki pozostają w procesie wykonywania, ponieważ środki indywidualne, dotyczące osoby skarżącego, są zawsze sprawnie wykonywane, a kwestią bardziej czasochłonną jest wykonanie środków generalnych (zmiana prawa i/lub praktyki).

Odnosnie do tłumaczeń wyroków, Zastępca Pełnomocnika ds. postępowań przed ETPCz wskazała, że terminy tłumaczeń wyroków w sprawach polskich są uregulowane zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. o powołaniu Zespołu ds. ETPCz (2 miesiące). Wskazała też, że bardzo często inne państwa tłumaczą tylko streszczenia wyroków (*vide* przytoczony powyżej przykład Rumunii – przetłumaczone zostało dotychczas tylko streszczenie wyroku), stąd też wynika ich szybkość reakcji. Tłumaczenie wyroku oraz jego korekta są bardziej czasochłonne.

Przedstawiciel Instytutu na rzecz Państwa i Prawa zwrócił uwagę na liczne sprawy dotyczące cudzoziemców. W kontekście wyroku w sprawie *Bistieva i inni p. Polsce* podał, że wielomiesięczne detencje cudzoziemców w zamkniętych ośrodkach wraz z małoletnimi dziećmi nadal mają miejsce. Podkreślił, że w takich przypadkach dobro dziecka nadal bardzo często nie jest brane pod uwagę. Podniósł również kwestię tzw. „spraw terespolskich”, z których kilka jest zawisłych przed Trybunałem, powołał się również na wyrok Trybunału z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie *M.A. i inni p. Litwie*, która dotyczy tych samych skarżących, którzy złożyli skargi również przeciwko Polsce. Mimo tych skarg praktyka władz polskich pozostaje niezmieniona. Podkreślił, że konieczne jest szkolenie sędziów sądów rejonowych w zakresie standardów Trybunału, wynikających z wyroku *Bistieva i inni p. Polsce*, a także zmiana praktyki Straży Granicznej, która, mimo przegrywania jednostkowych spraw przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym, nadal nie zmienia swojej praktyki.

Przedstawicielka Instytutu na rzecz Kultury Prawnej „Ordo Iuris”, zapytała czy obecnie są prowadzone analizy dotyczące nowelizacji instytucji sprzeciwu. Przedstawiciel MZ poinformował, że obecnie takie analizy nie są prowadzone, bowiem brak jest danych je uzasadniających. Prace legislacyjne w tym zakresie obecnie również są wstrzymane. W odpowiedzi na pytanie dotyczące tzw. klauzuli sumienia, przedstawiciel MZ poinformował, że istnieją trudności w zakresie zbierania informacji dotyczących liczby przypadków powołania się na klauzulę, bowiem nie wszystkie podmioty udzielają informacji w tym przedmiocie, ale odpowiedzi tych, które takich informacji udzieliły, nie wskazują na częste stosowanie klauzuli. MZ zaapelowało do przedstawicieli organizacji pozarządowych o przekazanie stosownej informacji jeśli posiadają one odmienne dane. Ze swojej strony MZ zgromadziło stosowne dane w tym zakresie jedynie za 2013 r. Na koniec przedstawiciel MZ przypomniał, że w sytuacji odmowy wykonania świadczenia należy to zgłosić do NFZ, ponieważ stanowi to niezrealizowanie kontraktu z NFZ i może skutkować odebraniem, w wyniku przeprowadzonej kontroli, kontraktu, co stanowi bardzo dolegliwą karę dla placówek medycznych.

Przedstawiciel Krajowej Rady Sądownictwa, zauważył, że duża liczba spraw zawisłych w Trybunale wynika również ze sposobu zorganizowania pracy Kancelarii Trybunału. Zwrócił uwagę, że były plany zwiększenia liczby sędziów krajowych oddelegowanych do pracy do Kancelarii Trybunału i zapytał, czy miejsca takie zostały obsadzone. W odpowiedzi Zastępca Pełnomocnika ds. koordynacji wykonywania wyroków ETPCz poinformowała, że w ostatnich latach Polska, w ramach porozumienia MS i MSZ, delegowała jedną sędzię do Kancelarii Trybunału i jednego sędziego do Departamentu Wykonywania Wyroków w Sekretariacie RE, ale okres tych oddelegowań już się zakończył. Obecnie rząd nie oddelegowuje żadnego sędziego do Trybunału i Sekretariatu RE. Poinformowała również, że sędziowie mają możliwość odbywania stażu w Kancelarii Trybunału w ramach programu Europejskiej Sieci Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości (EJTN), jednak taka delegacja odbywa się bez pośrednictwa rządu. Przedstawiciel MS dodał, że w ostatnim okresie MS próbowało oddelegować do Kancelarii Trybunału swojego kandydata, jednak ta kandydatura nie została przez Trybunał zaakceptowana.

III. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

1. Informacja nt. postępu w realizacji wyroku *Grabowski p. Polsce* (skarga nr 57722/12) w kontekście wyeliminowania błędnej praktyki stosowania art. 27 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich – referuje Ministerstwo Sprawiedliwości.

Przedstawiciel MS poinformował, że MS cyklicznie przeprowadza kwerendy orzecnicze w zakresie stosowania ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Kwerenda w sądach apelacyjnych za okres 2017 r. - I poł. 2018 r. wykazała, że praktyka orzecnicza jest zgodna ze standardami strasburskimi w tym zakresie. Odnotowane zostały jedynie 3 przypadki, w których standard ten został zastosowany w sposób niewłaściwy (2 przypadki w okręgu apelacji gdańskiej, gdzie nie doszło do pouczenia o przedłużeniu pobytu małoletniego w schronisku dla nieletnich oraz 1 przypadek w Warszawie, gdzie nie doszło do wydania postanowienia o przedłużeniu takiego pobytu). W tych przypadkach MS podjął działania upowszechniające standardy wśród sędziów tych sądów.

Ponadto poinformował, że w MS w dalszym ciągu trwają prace legislacyjne nad zmianą przepisów w zakresie postępowania w sprawach nieletnich. Projekt został opracowany i obecnie oczekuje na wpis do kalendarza prac legislacyjnych Rady Ministrów. Uchwalenie projektu doprowadzi do pełnej zgodności prawa ze standardami wynikającymi z wyroku w sprawie *Grabowski p. Polsce*. Odnośnie do prac legislacyjnych w sprawie projektu senackiego poinformował, że do projektu zostało przygotowane stanowisko rządu (pozytywne) i obecnie jest on procedowany w Sejmie.

2. Informacja nt. postępu w realizacji wyroku *P. i S. p. Polsce* (skarga nr 57375/08), dotyczących praw reprodukcyjnych - referuje: **Ministerstwo Zdrowia**.

Kwestia wykonania wyroku została omówiona w pierwszej części posiedzenia (patrz punkt poprzedni).

3. Informacja nt. postępu w realizacji wyroku ws. *Potomska i Potomski p. Polsce* (skarga nr 33949/05), w zakresie przeprowadzenia nowelizacji *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz wykonania środków indywidualnych – referuje: **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego** (dalej: MKiDN).

Przedstawicielka MKiDN poinformowała, że MKiDN pozostaje w tej sprawie w stałym kontakcie z MSWiA, ponieważ to starosta jest właściwym organem do wykupu nieruchomości. Prowadzono negocjacje pomiędzy wojewodą zachodniopomorskim, a starostą sławińskim. Starosta sławiński przystąpił do realizacji wykupu (na dzień 21 grudnia 2018 r. został zamówiony operat szacunkowy). Sprawa wykupu opóźniła się m.in. przez wyroby samorządowe. MKiDN monitoruje ten proces.

IV. Informacja na temat wydarzeń związanych z obchodami 25-lecia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce.

Zastępca Pełnomocnika zaprezentowała uczestnikom Zespołu inicjatywy podjęte w ramach obchodów 25-lecia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w Polsce.

W ramach obchodów 6 uczelni zorganizowało konferencje: Uniwersytet Rzeszowski w Rzeszowie (międzynarodowa interdyscyplinarna konferencja naukowa pt. „Konstytucyjne prawo własności – naruszenia i środki ochrony”), Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (konferencja zorganizowana przez Studenckie Koło Naukowe Praw Człowieka „Ius Homini” pt. „Prawo do sądu w świetle standardów międzynarodowych”), Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (konferencja „Prawa człowieka w Polsce – perspektywa 25 lat ratyfikacji Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności”).

Zorganizowano 5 konkursów dla studentów lub aplikantów zawodów prawniczych (organizowane przez Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu; turniej Moot Court, organizowany przez Naczelną radę Adwokacką; VII Konkurs Krasomówczy dla Aplikantów Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, organizowany przez KSSIP).

W ramach obchodów podejmowane były działania nie tylko na poziomie krajowym, ale również za granicą, m.in. przez placówki RP w Strasbourgu, Atenach, Bukareszcie, Genewie, Kijowie, Londynie, Madrycie, Nikozji, Odessie i Rzymie.

W ramach obchodów odbywały się także konferencje, wykłady i seminaria w Regionalnych Ośrodkach Debaty Międzynarodowej, często przy współudziale lokalnych uczelni. Takie wydarzenia zorganizowane zostały w RODM w Białymstoku, Gdańsku, Gorzowie Wlkp., Katowicach, Krakowie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Toruniu, Wrocławiu, a także w Kielcach w Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim.

Ponadto przygotowano m.in. rocznicowy logotyp oraz broszurę informacyjną nt. Polski w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, zorganizowane zostało rocznicowe Seminarium Warszawskie.

Zorganizowano także szereg konkursów, m.in. konkurs plastyczny i na esej dla uczniów organizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, czy rzecznika Praw Obywatelskich.

Poinformowano, że w zakresie obchodów 25-lecia Konwencji zostanie przygotowany osobny raport.

Przedstawicielka KRRP poinformowała, że Okręgowa Izba Radców Prawnych w Gdańsku wraz z WPIA Uniwersytetu Gdańskiego zorganizowały w dniu 11 września 2018 r. seminarium naukowe pt. "25-lecie ratyfikacji Europejskiej Konwencji Praw Człowieka przez Polskę", z udziałem byłych Pełnomocników MSZ ds. ETPCz, pana Krzysztofa Drzewickiego oraz pani Justyny Chrzanowskiej. Ponadto, rocznicowa wystawa przygotowana przez MSZ została wystawiona w ośrodku szkolenia aplikantów radcowskich jako ekspozycja stała.

Przedstawicielka MKiDN poinformowała, że w Galerii Kordegarda została otwarta wystawa pt. „Lemkin. Świadek wieku ludobójstwa”.

V. Pozostałe informacje.

Przedstawicielka Rządowego Centrum Legislacji, wystąpiła do innych członków Zespołu z postulatem dotyczącym procesu legislacyjnego. Postulowała, aby na stronie rządowego procesu legislacyjnego umieszczany był komentarz informujący, że dany projekt legislacyjny wykonuje wyrok ETPCz (tak jak ma to miejsce w przypadku wykonywania wyroku Trybunału Konstytucyjnego). Ponadto zwróciła uwagę, że RCL prowadzi publiczny portal informacji o prawie, który dla wielu osób stanowi cenne źródło informacji dotyczących wykonywania orzeczeń TK, zatem możliwe byłoby pełnienie przez niego analogicznej funkcji również w odniesieniu do orzeczeń ETPCz.

W dalszej kolejności, Zastępca Pełnomocnika, przedstawiła informację na temat prac Komitetu Sterującego Rady Europy ds. praw człowieka (CDDH) w zakresie zaleceń dotyczących współpracy z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego oraz krajowymi instytucjami praw człowieka. Wskazała w szczególności na dokumenty wypracowane przez grupę:

- Studium na temat wpływu współczesnego krajowego prawodawstwa, polityk i praktyk na działania organizacji społeczeństwa obywatelskiego, rzeczników praw obywatelskich oraz krajowych instytucji promowania i ochrony praw człowieka - dokument przyjęty przez CDDH w czerwcu 2017 r.,
- Ochrona i promocja przestrzeni społeczeństwa demokratycznego – Kompilacja środków i praktyk krajowych obecnych w Państwach Członkowskich Rady Europy oraz Dokument przeglądowy - dokument przyjęty przez CDDH w listopadzie 2018 r.,
- Zalecenie Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie potrzeby wzmocnienia ochrony oraz promowania przestrzeni społeczeństwa obywatelskiego - dokument przyjęty przez CDDH w listopadzie 2018 r.

Przekazana została także informacja o przyjęciu jesienią 2018 r. opinii CDDH na temat projektu Zasad Weneckich oraz o kontynuowaniu prac CDDH nad aktualizacją zalecenia Komitetu Ministrów RE nr (85)13 w sprawie instytucji ombudsmana.

O terminie oraz porządku obrad następnego posiedzenia członkowie Zespołu zostaną powiadomieni w drodze elektronicznej przez Sekretarza Zespołu.

Jan Sobczak

Pełnomocnik

Załączniki:

1. Lista uczestników posiedzenia w dniu 17 grudnia 2018 r.,
2. Prezentacja na temat stanu wykonywania wyroków w sprawach polskich.

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 17 grudnia 2018 r., budynek MSZ, ul. A. Krywultra 2, sala nr 16 (parter) godz. 09.30**

Przewodniczący posiedzenia Zespołu	Jan Sobczak
MSZ DPOPC	Marta Kaczmarska Aniła Janusz Agata Rogalska-Piechota Eliza Suchożebrska
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Magdalena Marcinkowska, Departament Ochrony Zabytków Łukasz Czwojda, Departament Ochrony Zabytków
Ministerstwo Finansów	Paweł Wilczek, Departament Współpracy Międzynarodowej
Ministerstwo Sportu i Turystyki	Paweł Pachol, Biuro Ministra Tomasz Bieniek, Departament Prawny
Ministerstwo Sprawiedliwości	Krzysztof Masło, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka Paweł Szponar, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Barbara Chmielewska, Departament Analiz i Polityki Migracyjnej, Patrycja Turska, Departament Analiz i Polityki Migracyjnej
Ministerstwo Środowiska	Joanna Rojowska-Skalska, Departament Prawny
Ministerstwo Zdrowia	Grzegorz Bogusz, Departament Współpracy Międzynarodowej, Monika Dytrych, Departament Współpracy Międzynarodowej
Ministerstwo Obrony Narodowej	Aneta Ślusarczyk, Departament Wojskowych Spraw Zagranicznych Maria Derecka, Departament Wojskowych Spraw Zagranicznych
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	Roman Sławeta, Departament Nauki

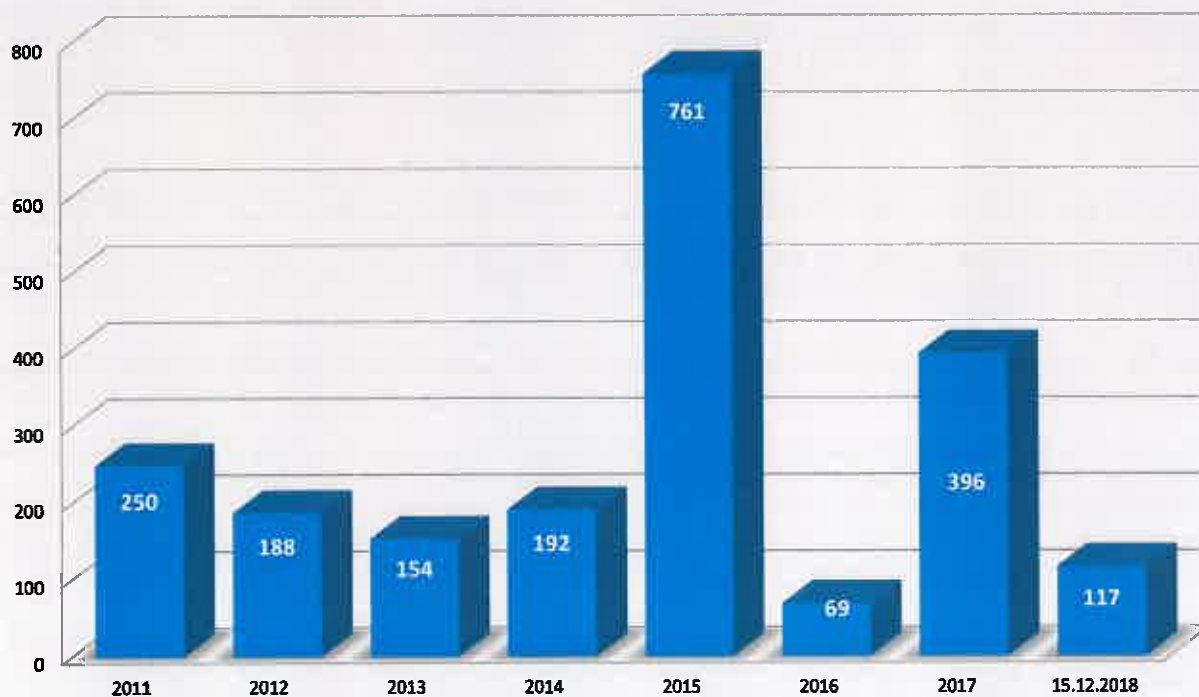
Rzecznik Praw Obywatelskich	Marcin Mrowicki, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich Marcin Malecko, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich,
Rządowe Centrum Legislacji	Katarzyna Grzelak-Bach, Departament Prawny i Postępowañ przed Trybunałem Konstytucyjnym Natalia Cabał, Departament Prawny i Postępowañ przed Trybunałem Konstytucyjnym
Naczelny Sąd Administracyjny	Anna Kalisz, Biuro Orzecznictwa
Prokuratura Krajowa	Magdalena Beroud-Korowajczyk, Biuro Współpracy Międzynarodowej
Prokuratoria Generalna RP	Franciszek Strzyczkowski, Departament Prawa Międzynarodowego i Europejskiego, Marcin Kołduński, Departament Prawa Międzynarodowego i Europejskiego
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Aleksandra Wrochna, Departament Prawny Maciej Szmit, Departament Służby Cywilnej Magdalena Dąbrowska, KPRM/Pełnomocnik ds. Równego Traktowania,
Kancelaria Senatu	Elżbieta Owczarek, Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Kancelaria Sejmu	Bartosz Pawłowski, Biuro Analiz Sejmowych
Urząd do Spraw Cudzoziemców	Radosław Wróbel, Biuro Szefa Urzędu
Centralny Zarząd Służby Więziennej	Teresa Kujawa, Biuro Spraw Wewnętrznych
Biuro Rzecznika Praw Pacjenta	Łukasz Pierścieniak, Departament Prawny
Kancelaria Prezydenta RP	Olga Kazalska, Biuro Prawa i Ustroju
Naczelna Rada Adwokacka	Justyna Metelska, Komisja Praw Człowieka przy NRA
Krajowa Rada Radców Prawnych	Magdalena Witkowska, Komisja Praw Człowieka KRRP
Instytut Ordo Iuris	Rozalia Kielmans – Ratyńska, Centrum Prawa Międzynarodowego
Instytut na rzecz Państwa Prawa	Tomasz Sieniow
Helsińska Fundacja Praw Człowieka	Marcin Szwed
Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny	Kamila Ferenc
Krajowa Rada Sądownictwa	Maciej Miłtera, członek Prezydium, rzecznik
Rada Legislacyjna przy PRM	Elżbieta Karska

SPRAWY PRZECIWKO POLSCE ROZSTRZYGNIĘTE PRZEZ EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

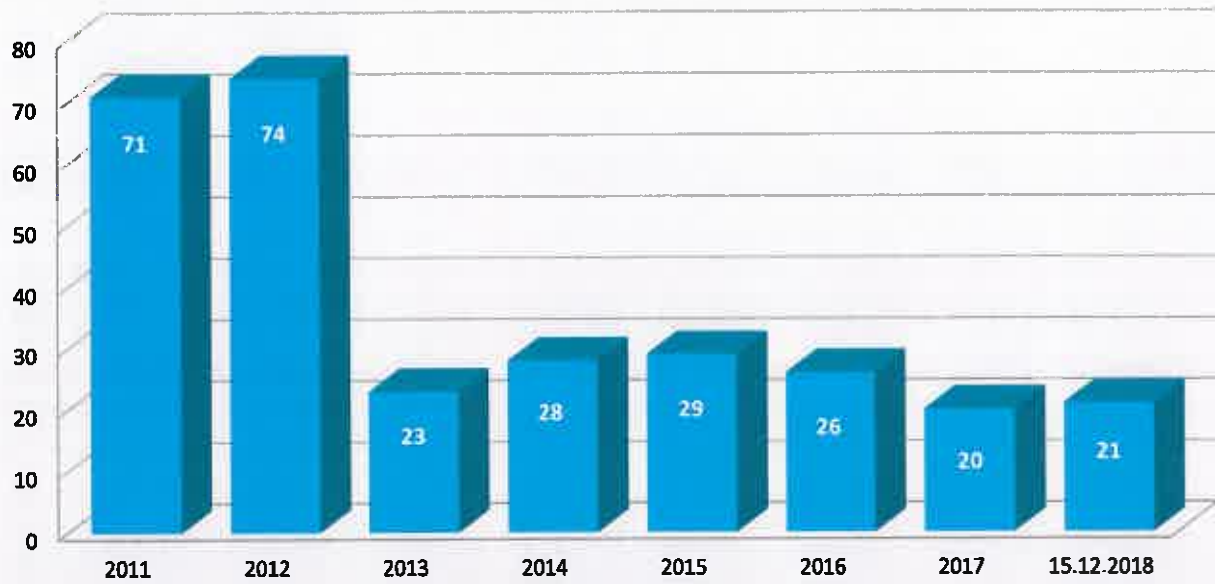
Dane statystyczne za 2018 rok*

* Wszystkie dane wg stanu na 15 grudnia 2018 r.

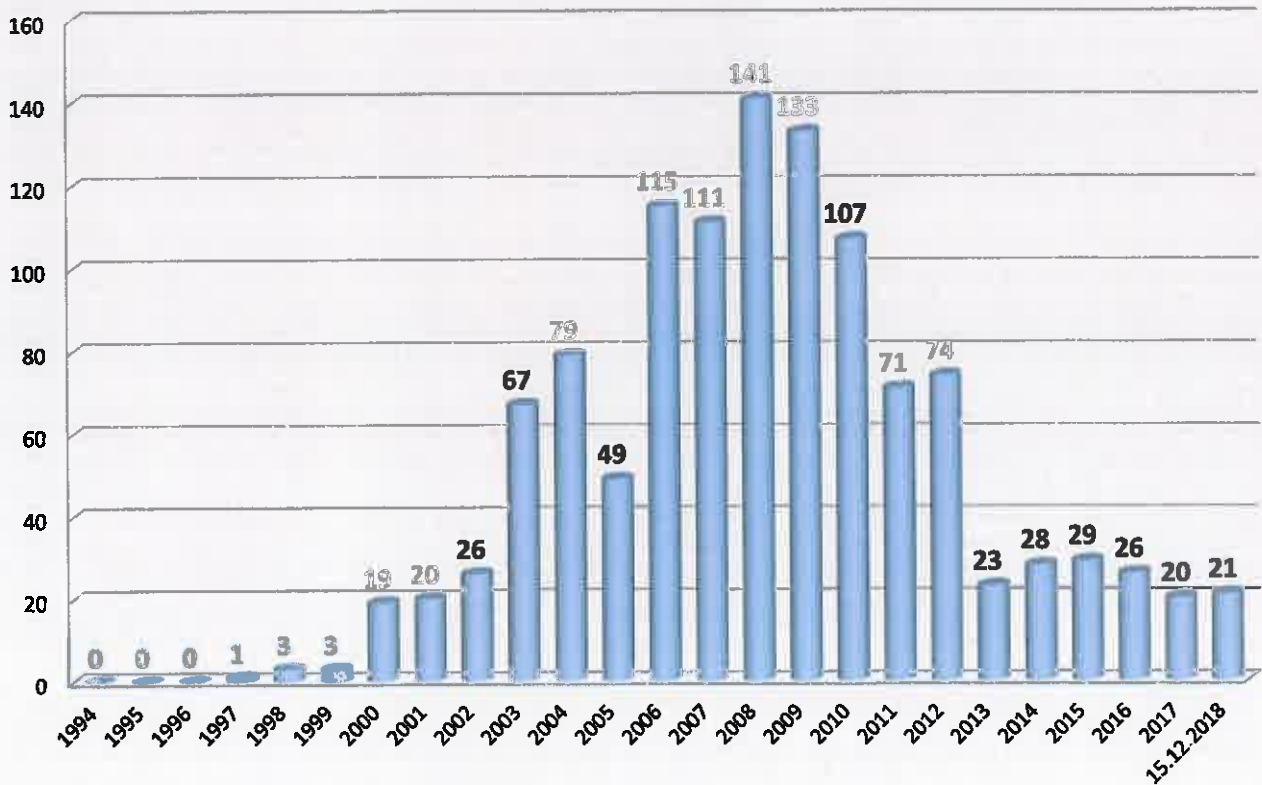
Liczba skarg zakomunikowanych rządowi RP przez ETPCz otrzymanych
w danym roku

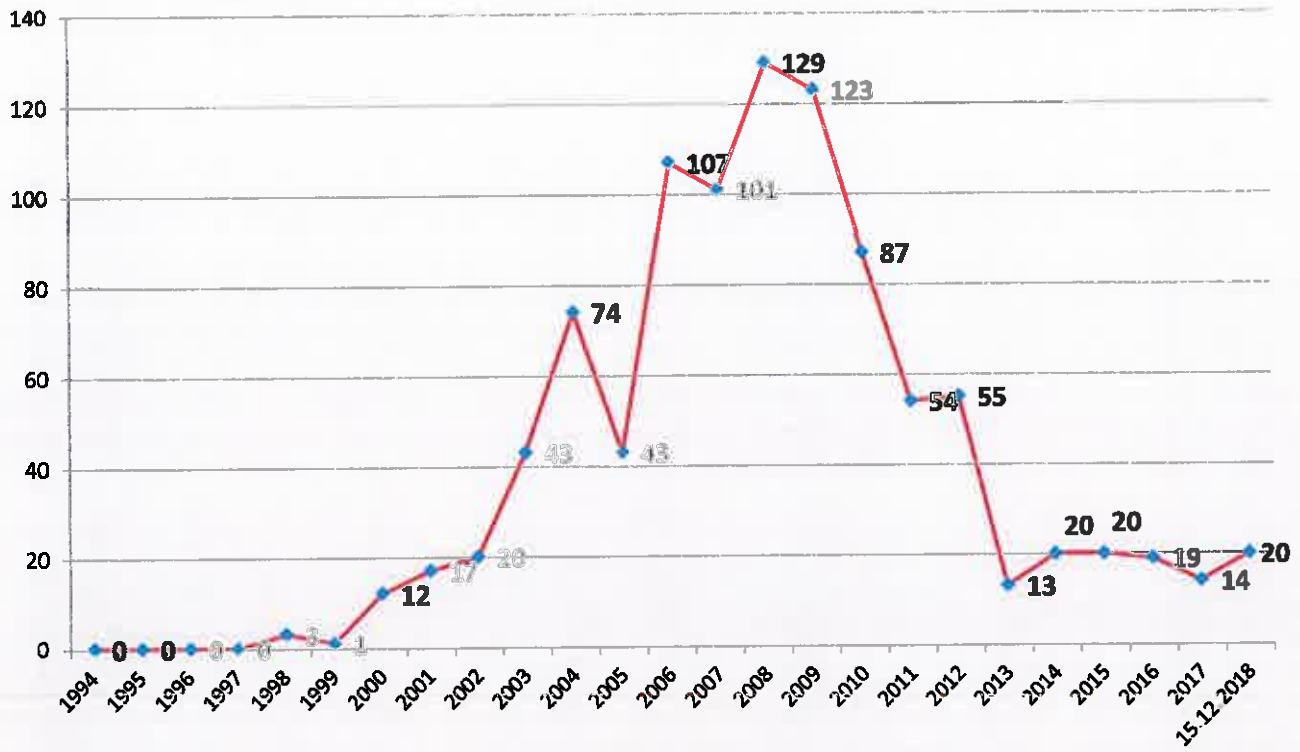
Liczba wyroków wydanych w sprawach polskich

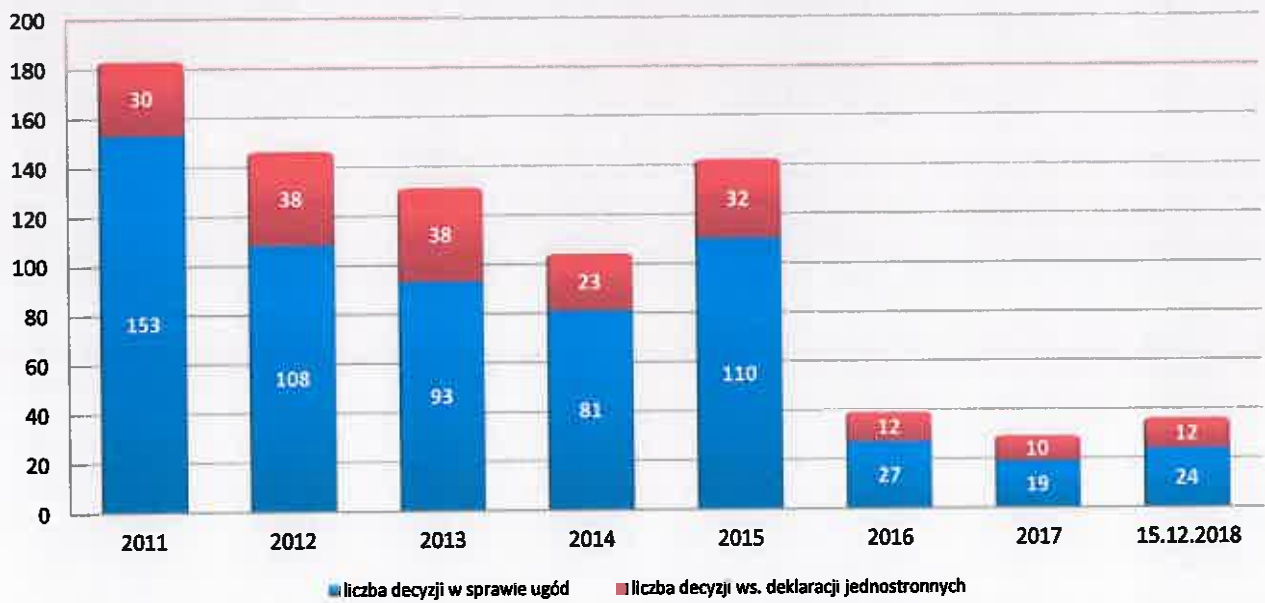
liczba wyroków ETPCz wobec Polski w poszczególnych latach

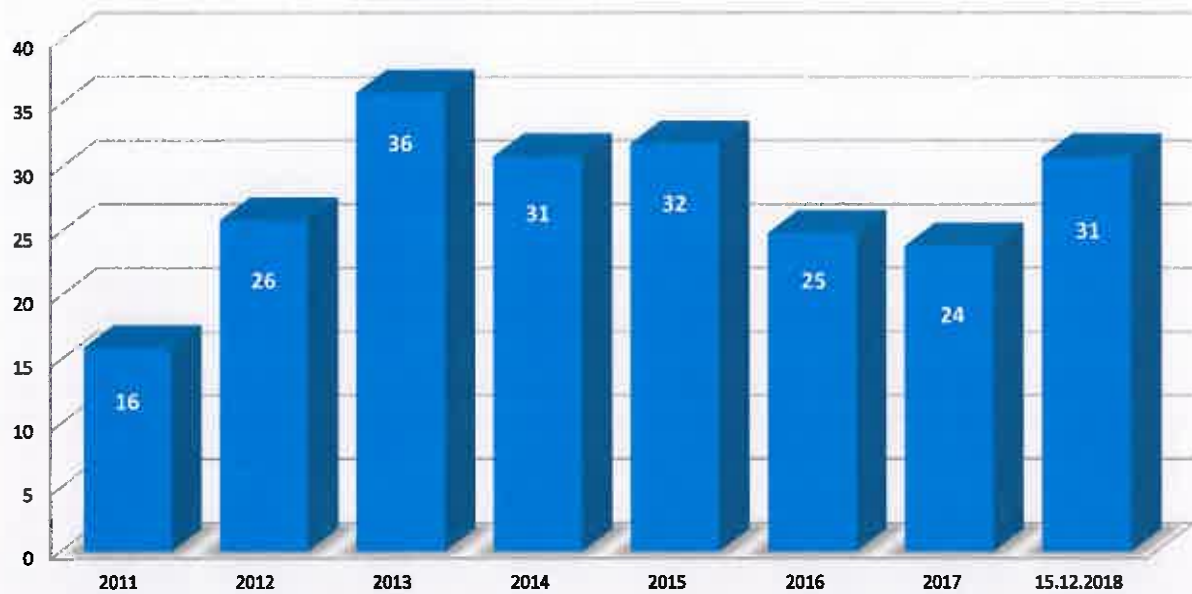
liczba wyroków ETPCz stwierdzających naruszenie wobec Polski

liczba decyzji zatwierdzających umowy i deklaracje jednostronne

Liczba decyzji o niedopuszczalności

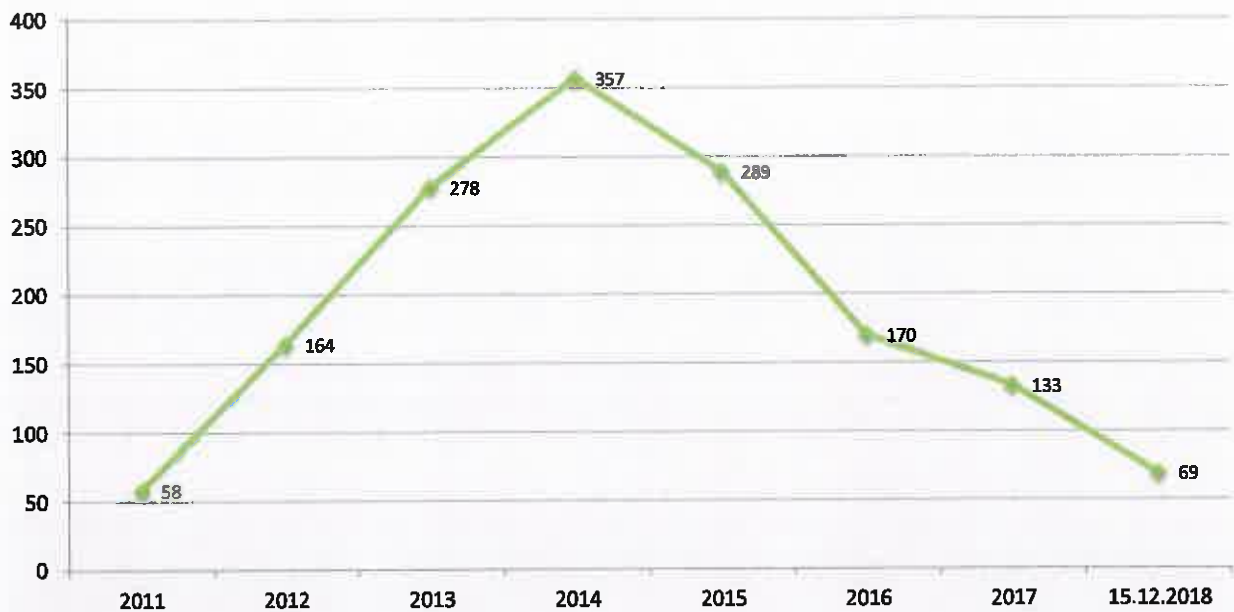

WYKONYWANIE ORZECZEŃ EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU PRAW CZŁOWIEKA PRZEZ POLSKĘ

Dane statystyczne za 2018 rok*

* Wszystkie dane wg stanu na 15 grudnia 2018 r.

liczba orzeczeń w sprawach polskich uznanych za wykonane przez Komitet Ministrów Rady Europy

Liczba spraw polskich w nadzorze Komitetu Ministrów RE na koniec roku

